עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אהוותא

גיליון 136
פרשת
בהר בחוקותי
כ"א אייר תשפ"ו

תרועה של התחלה חדשה

הספירה שמובילה לשנת היובל מחזירה אותנו לעצמנו, לכן התרועה נשמעת ביום הכיפורים

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

שנת היובל מתחילה בתקיעת שופר בעיצומו של יום הכיפורים: וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם (ויקרא כה, ט). הבחירה ביום הכיפורים דורשת הבנה. יום הכיפורים מהווה מועד של כפרה וכניסה לקודש הקודשים. הוא אמנם נקרא בספר יחזקאל (מ, א) בשם 'ראש השנה', אבל באופן פשוט, אירוע שנתי כמו היובל אמור להתחיל יחד עם מעגל השנה החדש בא' בתשרי.

שני מיני מחזורים של שבע קיימים בתורה. המחזור הראשון מורכב משש יחידות ומסתיים ביחידה השביעית. מחזור זה כולל את השבת ואת השמיטה. סוג נוסף מורכב משבע שביעיות שלאחריהן מגיעה יחידה של 'חמישים', העומדת מחוץ לשבע. בכלל זה אנו מוצאים את ספירת העומר המסתיימת ביום החמישים וכן את היובל המגיע לאחר שבע שמיטות בשנה החמישים.

שני הבדלים מרכזיים בין המחזורים: בסוג הראשון, השביעי הוא המקודש (שבת, שמיטה), ואילו בסוג השני החמישים הוא המקודש (שבועות, יובל). בנוסף, המחזור מהסוג הראשון פטור ממצוות ספירה ומגיע באופן טבעי. ואילו המחזור מהסוג השני דורש מאיתנו לספור את הימים או את השנים באופן אקטיבי ולקדש את החמישים. הבדלים אלו זקוקים כמובן לביאור.

השבת והשמיטה מהוות סיום טבעי ומשלים של הזמן שקדם להן. הקדוש ברוך הוא ברא את העולם בשישה ימים ונח ביום השביעי. השביתה משלימה את ימי המעשה ויוצרת יחד איתם יחידת זמן שלמה של שבוע. לעומת זאת, יום החמישים ושנת החמישים מייצגים רעיון של התחלה חדשה. הם לא השלמה של מחזור השבע כי אם נקודת פתיחה שמתפרצת לאחר שתקופת השבע מסתיימת. בסיומם של שבעה שבועות קציר מביאים שתי הלחם ומאז מתחילים להביא ביכורים, כפי שלימדונו חז"ל - לחידוש הברית של קבלת התורה. כמו כן, בתום שבע שמיטות, מתחיל מהלך חדש ושונה של שנת היובל. בשמיטה רק הפקירו את תכולת השדות ואילו ביובל נעשה מעין אתחול לכל קניינו של האדם והעבדים והשדות חוזרים למקומם המקורי.

כדי להגיע להתחלה שפורצת ב'חמישים' מוכרחים להקדים ספירה. כשאדם סופר דבר מה, הוא קובע בליבו את החשיבות של מושא הספירה. הסופר ימים ושנים, שם את ליבו לכך שהזמן יקר ערך ובעל משמעות. מודעות לחשיבות הזמן דוחפת את האדם להתבונן על מה שנעשה עימו תחת השמש. היכן הוא, מה הוא עושה ולאן הוא חותר. מתוך ספירה שכזו, עם עבודה פנימית, פורצת ב'חמישים' התחלה חדשה.

בחג הקציר הספירה מובילה להתבוננות בשאלה מי הוא זה שמביא לנו את הקציר, ומתוך כך היא פותחת פתח להתחלה החדשה של הבאת הביכורים וקבלת התורה. בשנת היובל הספירה מובילה אותנו להערכה מחודשת של יחסינו לרכוש ולקניין. דרושה ספירה ארוכה של שבעה מחזורי שמיטה כדי להגיע להשגה הגבוהה של היובל שבו כל המציאות חוזרת למקומה הראשון: העבדים שבים לחירותם והקרקעות - לבעליהן.

רעיון ההתחלה טמון בשמו של היובל, הנקרא כך על שם השופר שבו מריעים. והתרועה הלוא מסמלת פריצה של מהלך חדש ויציאה לדרך, שכן התורה מצווה להשמיע אותה במסע המחנות או בזמן מלחמה.

מעתה יובן היטב מדוע התרחשות היובל חלה בעיצומו של יום הכיפורים ולא בא' בתשרי. יום הכיפורים הוא כל כולו זמן של התחלה חדשה, פתיחת דף חדש. האדם משליך את כל עברו וכביכול נולד מחדש (לאחר עשרה ימים של שימת לב). אין מתאים מיום זה לפתיחה המחודשת של שנת החמישים ולשיבה חזרה אל עצמנו ואל מקומנו הראשון.

מצוות היובל אינה נוהגת בזמן הזה, אך המסר שלה רלוונטי תמיד. בכל זמן האדם יכול להתעורר ולהתחדש מכוח הרעיון העמוק של תרועת היובל ולשוב אל עצמו, אל הנקודה הטהורה שבשורש נשמתו, ולזכות מחדש באותה חירות פנימית שהיא מידתם של עבדי ה', שאינם עבדי הזמן והרכוש אלא בני חורין.

בלעתי קצת מהרוטב כשטעמתי לתקן טיבול, מותר לי לשתות קפה?
שו"ת עם הגר"א בוטבול
5

הכינוי "הקדוש ברוך הוא" התחדש רק לאחר חורבן בית שני ולא בכדי
טור אורח: הגר"י העבר
6

חכמי מרוקו התירו באופן חריג למכור ספר תורה כדי לממן עלייה לארץ ישראל
מסע בזמן: מארץ המערב
12

כיצד חוסר איזון חינוכי דוחף דור שלם אל הקצה ומה יאפשר לנו לעצור בזמן
פשוט לחנך
15

זכות הרבים

תעמוד לידידנו הדגול
ה"ה **אהרן ליב הופשטטר**
טורונטו, קנדה

שתרם בנדיבותו להפצת גיליון זה
לעילוי נשמת אביו
ה"ה **נתן נטע יצחק בן זאב** ז"ל

העלון מוקדש

לרפואת **אפרים בן שרה**

ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**
וז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן

רוצים להקדיש עלון למישהו אהוב?
להקדיש לעילוי נשמת בתאריך מיוחד?
צרו קשר במייל: alon@achvat.co.il

פירמידת הצרכים

המבנה מסודר ומתואם ואינו מקרי, מבנה פנימי זהה המשרטט את אותה מפה בדיוק של ברכה וקללה. אם בחוקותי, מול ואם לא. גשמים וחקלאות - יבול הארץ מול יבשת השמים, שובע ורעב, ביטחון ופחד, ניצחון על אויבים מול תבוסה, חיות הטבע משועבדות מול שעבוד לחיות השדה. ובסיום, נוכחות אלוקית מול עזיבת ה' את הארץ.

הסדר מדבר. דרך ארוכה ממזון למשמעות, מהצורך הבסיסי ביותר ועד לתכלית העליונה. פירמידת הצרכים במלוא תפארתה, במלוא שלמותה. קיום פיזי בבסיס, ביטחון ושלום על גביו, זהות קהילתית ולאומית שכבה מעליו, כבוד ומעמד בפני אחרים. ובפסגה, המפגש עם האלוקים. לא מקרה הוא שהיבול קודם לשלום, השלום קודם לכבוד הלאומי, והכבוד הלאומי קודם לנוכחותו של אלוקים.

בניין חיים מחייב התחלה מהבסיס. מגדל אינו נבנה מקומותיו העליונות, אין משפחה בלי בית, ובלתי אפשרי ליצור תרבות ללא אוכל ושתייה. קודם גשמים, יבול, ושובע, ואחר כך שלום, שלווה, ביטחון. ולאחריהם, כבוד, מעמד, ניצחון. ומעליהם, קדושה, דבקות וקשר עם ה'. כל שכבה נשענת על קודמתה, כל ברכה מתבססת על חברתה, המבנה כולו מתנשא מעלה מעלה עד שנוצרת התשתית לגילוי האלוקי.

אך ההרס אינו בניין הפוך. הקללות מתחילות בגשמים שנמנעו, ביבול שנכשל, ברעב שפוקד, אך הן אינן הורסות את הפירמידה כולה. השכבות התחתונות נפגעות, אך הן אינן מקריסות את המבנה כולו. האדם נאחז במה שנותר. גם ברעב יש מי שימצא משמעות, גם בתבוסה יש מי שישמור על זהותו, גם בגלות יש מי שיזכור את אמונתו.

הקללות מכות בגוף, פוגעות בביטחון, מרסקות את הכבוד הלאומי, אך כל עוד מחפש האדם משמעות, כל עוד האלוקים נוכח בחייו, התקווה שם, העם שורד, רק כשנוטש האלוקים הכל מתמוטט. הגוף יכול לקרוס, הרכוש יכול להיגמר, הכבוד יכול להיהרס, אבל הרוח לא נכנעת בקלות, מחפשת משמעות, מחפשת מטרה, מחפשת תקווה.

קל לבנות עם שבע ומאושר, קשה בהרבה להרוס את רוחה של האומה.

בהר סיני (כה א)

וברש"י: מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני? אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני.

את מצוות שמיטה, הפקרת היבול, בבת עינו של החקלאי, לכלל עניי העם. ועוד 'בכל פרטיה ודקדוקיה', בלתי אפשרי לקיים אלא כשהיא מגיעה 'מסיני', מתוך המקום של "כאיש אחד בלב אחד". ובאו חז"ל ללמדנו שכך גם כל המצוות, מאבדות את ערכן, אם לא מגיעים לקיימן מתוך דרגת 'סיני', שהיא קיום מושלם של מצוות "ואהבת לרעך כמוך". לכן אמר הלל הזקן שמצוה זו היא כל התורה כולה.

[אוצר מאמרים, על פי בעל ה'תניא']

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה (כה ו)

דווקא השביתה ממלאכת הארץ, פעולה מנוגדת להיגיון האנושי בדרך להשגת אוכל, היא זו שמביאה לכם 'לאכלה'. כשמתחזקת האמונה במי שבאמת זן ומפרנס לכל, נפתח לאדם השפע הבלתי מוגבל.

בהתאם לכך ידוע כי 'תלמיד חכם בחינת שבת', דווקא תלמידי החכמים שבראייה אנושית הם 'מגזר לא־יצרני', הם הסיבה האמיתית לפריחת המשק ולסייעתא דשמיא שמאפשרת לכלל פעולות ההשתדלות ההכרחיות ששאר הציבור עוסק בהן, להצליח. ועל זה יוצאת 'בכל יום ויום' בת־קול ואומרת: "כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני" (תענית כד:).

[על פי 'תפארת שלמה' מרדומסק]

קודש תהיה לכם (כה יב)

הלכה פסוקה היא שפירות שביעית אסור לשנותם מברייתם. דבר שדרכו להיות נאכל חי, אין לבשלו. וכן להיפך, דבר שרגילות לבשלו, אין לאוכלו חי. מקור ההלכה כנראה בירושלמי, אך נלאו חכמי לב למצוא לה מקור מדרשת הכתובים או ממשמעותם, בכל רחבי ספרות חז"ל.

נראה שהמקור הוא בפסוק שלנו, שכן חז"ל דורשים את הלשון "תהיה" - בהווייתה תהא. לגבי הדין ש'שביעית תופסת דמיה'. קריאה זו בפסוק מלמדת שפשוטו של המקרא עוסק בשמירת הפרי בהווייתו, ומכאן ניתן להסיק את ההלכה הפסוקה ולאסור שינוי הפרי מדרך אכילתו.

[רבי יחיאל מיכל עפשטיין, ערוך השולחן העתיד]

אל תקח מאתו נשך ותרבית... וחי אחיך עמך (כה לו)

יש לבאר את ההדגשה של נושא האחווה בהקשר של איסור ריבית.

הריבית כאקט כלכלי נתפסת כחלק יסודי בעולם המסחר בזמננו, אין שום הבדל נראה לעין בין השכרת נכסים או כלי עבודה ובין השכרת כסף. אך למרות זאת, קוד אנושי בלתי כתוב הוא שאדם אינו מלווה לאחיו בריבית, בתוך המשפחה לא לוקחים ריבית.

ואת זה באה התורה להדגיש: אין שום בעיה עם ריבית, כל עוד היא נעשית מחוץ למשפחת ישראל. בתוך העם, כולנו אחים 'וחי אחיך עמך' בלי נשך ותרבית.

[בשם רבי שמעון שוואב (תרס"ט־תשנ"ה)]

והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע (כו ה)

הביאור בדרך רמז: אמרו "תכלית הידיעה שלא נדע", האדם יכול להגיע לתכלית של ידיעת ה', רק כשהוא מצליח להגיע להכרה שאין לו מעצמו כלום וכל כלי התפיסה שלו הם מתנת חינם מהקב"ה. "והשיג לכם דיש" - מתי תגיעו להשגה של 'דיש', אותיות שם ש־ד־י? "את בציר" - כשתכירו בחסרונכם (מלשון בצורת). וכדי להגיע לדרגה זו, "ובציר ישיג את זרע", כשתקיים בעצמך "דע מאין באת...".

[על פי 'חשבה לטובה']

ונסתם ואין רודף (כו יז)

לכאורה תמוה מה הקללה המיוחדת בכך שאין רודף, ואדרבה - אמנם הם ינוסו לשווא אך עדיין לא יאונה להם רע כי אין רודף.

נראה לבאר על פי האמור במדרש על הפסוק "ואלקים יבקש את נרדף", שאפילו צדיק רודף רשע, האלקים מבקש את הנרדף. כלומר שהוטבע בטבע הבריאה ש'נרדפים' זוכים לסיוע אלוקי מעל למה שמגיע להם.

לפי זה, ביאור הקללה הוא שתהיו במנוסה, על כל הסיכונים שלה, אך לא תזכו להגנה שזוכים לה נרדפים בדרך כלל, כי 'אין רודף'.

[בשם סבו של הגר"א מווילנה]

פרק שמיני

תורתו אומנותו
כגון רשב"י וחבריו

לאחר שעסקנו רבות בדרגות הלימוד, הגיע הזמן לעסוק בדרגה הגבוהה ביותר של לומד התורה. זוהי מעלת מי שתורתו אומנותו.

בניגוד לשיח המקובל ברחוב, "תורתו אומנותו" איננו מי שקיבל מעמד חוקי כלשהו במדינת ישראל, אלא הגדרה המצויה בגמרא: "חברים שהיו עוסקין בתורה, מפסיקין (מלימודם) לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפילה. אמר ר' יוחנן: לא שנו אלא כגון ר' שמעון בן יוחי וחביריו שתורתן אומנותן, אבל כגון אנו - מפסיקין לקריאת שמע ולתפילה" (שבת יא.). לאמור, דרגת תורתו אומנותו היא דרגה המיוחדת בין התנאים והאמוראים לקבוצה קטנה, של ר' שמעון בר יוחאי וחבריו.

מה הייתה התנהגותם של רשב"י וחבריו? זו מוכרת לנו היטב. רשב"י ובנו ר' אלעזר שהו במערה שתיים עשרה שנה, ובמהלך אותן שנים למדו ברצף, קבורים באדמה עד צווארם. רשב"י, אפוא, היה פרוש לחלוטין מחיי המעשה, ומסור ללימוד התורה. עד כדי כך, שקבר את עצמו בחיים. יש לכך משמעות סמלית: הוא היה מת לכל ענייני העולם הזה, וחי אך ורק ללימוד התורה.

נהרהר באדם המצוי בדרגה כזאת: אדם כזה מהלך בעולמנו אנו, אבל מוחו מוקדש אך ורק ללימוד התורה. אין לו עניין ברכב נאה, או בארוחה טעימה. יותר מכך: המושגים האלה הם חסרי כל משמעות עבורו. הוא ער בלילה בגלל רשב"א מוקשה, או הלכה תמוהה ברמב"ם. עולמו הוא עולם של מושכלות טהורות, אלוקיות. ממילא, אדם כזה הוא עצמו שכל טהור ואלוקי. הוא פרוש לחלוטין מעולם החשקים החולפים, בו מבלים רובנו את חיינו. כמה יש להעריץ אדם כזה! זהו תלמיד חכם שתורתו אומנותו במלוא מובן המילה: "תורתו אומנותו לגמרי" בלשון הפוסקים.

ולא רק בימי קדם היו קדושים אשר כאלה: גם בימינו אנו זכינו לראות דמויות ההולכות בדרכו של רשב"י. אנו זוכרים גדולי תורה ויראה שחיו בינותינו חיים של תורה ויראה בכל תנועה ותנועה. הנהגה נעלה זו איננה נחלת גדולי ישראל המפורסמים בלבד: בכל עיר ובכל יישוב אנו יכולים לפגוש אותו אברך צנוע, שהתורה היא משוש חייו, ואין לו דבר אחר זולתה. אברך כזה הוא הוא בן שבט לוי עליו דיבר הרמב"ם (שמיטה ויובל יג,יג), הוא מי שנדבה רוחו אותו, והבינו מדעו לעמוד לפני ה' לשרתו, ופרק מעליו עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם.

מדוע נוהגים רשב"י וחבריו בקדושה כה נשגבה? גם זאת הסביר לנו רשב"י: "תנו רבנן: 'ואספת דגנך'. מה תלמוד לומר? לפי שנאמר 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיך' - יכול דברים ככתבן? תלמוד לומר: ואספת דגנך - הנהג בהן מנהג דרך ארץ. דברי ר' ישמעאל. ר"ש בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורה בשעת הרוח - תורה מה תהא עליה?!" (ברכות לה:). ר' שמעון בן יוחאי, מנקודת מבטו המרוממת, תבע תביעה מוחלטת מכל בני האדם: איך אנו יכולים להניח חיי עולם, ולעסוק בחיי שעה? והלא כל מה שנעסוק בו יתפוגג כעשן בעוד שנה, שנתיים או שבעים, ואילו דברי התורה לעולם יעמדו. לכן יש לנטוש את העולם הזה, ולהתמסר לנצח. מסיבה זו נתן רשב"י מבטו בכל מבנה ארעי שבנו בני האדם ושרף אותו.

אבל כנגדו טען ר' ישמעאל: "הנהג בהן מנהג דרך ארץ". נכון שהתורה תובעת מאיתנו התמסרות מוחלטת, אולם ה' נתן אותה לבני האדם, התלויים במגבלות העולם הזה (ועל כך כבר הארכנו בטור "לא ניתנה תורה למלאכי השרת"). ממילא, רצה ה' שרוב בני האדם ילמדו תורה במסגרת יכולותיהם המוגבלות, יחד עם חיי משפחה ועבודה. כפי שמציינת הגמרא, דרכו של רשב"י לא עלתה ביד רוב האנשים. וכפי שנאמר בסיפור המערה, הקב"ה נזף ברשב"י על מבטו השורף. לאחר ששב אל המערה, זכה להתעלות נוספת. אז למד להבין את היופי של תורה בחיי המעשה, כזו הפועלת בעולם הזה, כזו שדווקא מתוכה מחבבים את המצוות.

ועדיין, בדרישתו הלוהטת של רשב"י ישנו לימוד מוסר עמוק לכל אחד מאיתנו: עלינו לזכור שמעבר לחיי היומיום ישנו גם עולם אחר, של אנשים החיים את הנצח. אנו יכולים להכיר את אותם מעטים ש"עשו כרשב"י ועלתה בידם", ואנו יכולים לשאוב מקדושתם אל חיינו.

על נושא זה נרחיב בטור הבא.

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

המעמד הגדול
של אבות ובנים
בבנייני האומה!

אחוות תורה מזמינה אתכם
לערב מרגש של לימוד, שירה
והתעלות לקראת חג מתן תורה

ובאו כולם
לימוד אבות ובנים
עם חוברת ללימוד מודרך

מעשה ונשמע
סיפור מרתק
בליווי מיצג אמנותי

ועסקין בחדוותא
קומזיץ סוחף
שירה ורוממות רוח

יום רביעי | ד' בסיון 20.05.26 | בנייני האומה ירושלים

פתיחת דלתות 17:00 | סיום אירוע 19:30

לרכישת כרטיסים
או צרו קשר: 0512954400

אחוות תורה
תורת חיים הלכה למעשה

עדכונים מהשטח

זוכרים את הנופלים

תלמידי **ישיבת 'המתיבתא'** התכנסו למפגש זיכרון עוצמתי עם **ברוך הירש**, קצין בשייטת שנפצע בקרבות מלחמת חרבות ברזל. לאחר ששיתף בסיפורי הגבורה מהשטח, התקיימה עם התלמידים שיחה מעמיקה על מושג מסירות הנפש הלכה למעשה, חשיבות הקשר לארץ ישראל והערבות ההדדית בתוך עם ישראל.

היחס למדינה ומוסדותיה

בליל יום העצמאות התקיים **בישיבת 'המתיבתא'** דיבייט בנושא היחס למדינה ומוסדותיה. בפאנל השתתפו ראש בית המדרש **הרב צבי וינטר**, ראש ישיבת 'נשמת התורה' **הרב אליעזר שטיינברגר**, וראש מכון 'משפטי ארץ' **הרב עידו רכניץ**, שהציגו גישות שונות בסוגיה.

גיבוש ותפילה

בשבועות האחרונים, חניכי סניף 'אחווה' כפר גנים (פתח תקווה) מחזקים את האכפתיות, ואומרים תהילים לרפואת הלוחמים והפצועים מהמערכה האחרונה, מתוך שייכות, חיבור והכרת הטוב. בשבועות האחרונים הפעילויות בסניף הוקדשה לחיזוק ההיכרות והגיבוש החברתי והכנות למסע ל"ג בעומר. במהלך הפעילות האחרונה נערך חידון בינגו על יום ל"ג בעומר ובו ניצח החניך **אוריאל כהן**.

הילולת רבי ישעיה'לה

חברי קהילת **'חניכי הישיבות'** בחדרה ציינו את הילולת הרה"ק רבי ישעיה מקרסטיר זיע"א בשיעור תורני וסעודת מצווה. המעמד נערך בהשתתפות רב העיר, הגאון **הרב ישראל מאיר ביטון**.

אריות ציון

חניכי כיתה ד' בסניף רמות (ירושלים) של **תנועת הנוער 'אחווה'** השתתפו בפעילות חגיגית שבמהלכה נחשף שם הסניף הנבחר: **"אריות ציון"**. המפגש כלל אמירת תהילים, יצירה משותפת של שם הסניף על קנבס והכנות למסע ל"ג בעומר התנועתי, תוך דגש על ערכי האחדות והערבות ההדדית.

א צענטער

הרב יצחק קוסובסקי שחור
מנהל הקהילות ותוכנית ראש הקהל

פרק א

הרבה מעבר להוראת קבע

בסדרת המאמרים הקודמת עסקנו רבות בבניית השלד, בתפקיד רב הקהילה, ראש הקהל והגבאים וביסודות שיוצקים את המעטפת הראויה. לאחר שהגדרנו יחד "קהילה כעוגן", הגיעה העת שנסיט את המבט מהעבודה המאומצת של בעלי התפקידים ונפנה אותו פנימה, אל כל אחד ואחד מאיתנו כאינדיבידואל.

בטרמינולוגיה המוכרת של עולם השטיבלך, העשירי הוא זה שנוכחותו בפתח מאפשרת את קיום התפילה. אך ביום שבו נזהה כי איננו רק משתנה סטטיסטי במניין, נגלה שהשייכות הזו מקבלת משמעות עמוקה הרבה יותר עבורנו כיהודים יראים ושלמים המעורים בחיי המעשה.

הזהות התורנית שלנו אינה פוסקת בנקודה שבה אנו יוצאים לעמל יומנו; היא ציר העומק המלווה אותנו בכל רגע. כשאנו מדברים על השותפות שלנו בקהילה, עלינו לזכור כי הוראת קבע מסודרת, חשובה ככל שתהיה, לא סוגרת את הפינה. שותפות אמיתית נמדדת בנכונות שלנו להביא את עצמנו אל המרחב הקהילתי. אנו זקוקים למקום שיהווה קודם כל מרחב רצוי ומזמין עבור ילדינו, בית עבור נשותינו ומקום שבו אנו עצמנו מרגישים שייכים. ביום שנבין כי המעורבות האישית שלנו היא זו שיוצרת את המרחב שבו יגדלו ילדינו, נבין את כוחה של קהילה חיה.

הסדרה הנוכחית פונה אליך, אל כל אחד מאיתנו באופן אישי. בפרקים הבאים נבחן יחד כיצד נוכל להפוך מפרטים המתפללים באותה סביבה, לחלק מקהילה אורגנית שבה המעורבות שלנו מעצבת את המציאות המשותפת. התורה שאנו פוגשים בלב חיי המעשה זקוקה לבית גידול קהילתי כדי להתפתח, והבית הזה הוא המקום שבו נבנה החוסן של הבית כולו.

ביום שנבין שבלעדינו העוגן הקהילתי נחסר ממשמעותו, נבין מהי באמת חובת השותפות שלנו וכיצד היא מקרינה על חיינו ועל דור העתיד.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

אבקת חלב נוכרי

שאלה:

אדם שנסע לחו"ל, ובמכולת מצויים מוצרים רבים המכילים אבקת חלב נוכרי בכשרות מקומית. האם דינה של אבקת חלב נוכרי שונה מדינו של חלב נוכרי עצמו?

תשובה:

חז"ל אסרו חלב עכו"ם מחשש שמא נתערב בו חלב טמא. איסור זה חל גם כאשר ידוע שמדובר בחלב פרה, משום הכלל לא פלוג רבנן, וכל דבר שנאסר במניין צריך מניין אחר להתירו. בדורות האחרונים התעוררה השאלה לגבי אבקת חלב שלא הייתה מצויה בזמן חז"ל, האם גם עליה חל האיסור.

בכך נחלקו הפוסקים. מגדולי המתירים הוא הגאון רבי צבי פסח פרנק בשו"ת הר צבי יורה דעה, שסובר שכאשר ברור שהאבקה מופקת מחלב פרה בלבד היא מותרת, שכן לא נכללה בגזרת חז"ל. מנגד, דעת החזון איש (יו"ד סימן מ"א) להחמיר, ולדבריו גזרת חלב עכו"ם חלה גם על מוצריו. ראיה לכך מהיתר חמאה בגמרא שממנו עולה שאלמלא היתר מפורש הייתה גם החמאה בכלל הגזרה.

למעשה, יש מקום להקל בשעת הצורך, כגון לתינוקות, מעוברות ומניקות. עם זאת, היראים לדבר ה' נוהגים להחמיר, בפרט שכיום מצויים מוצרים רבים מאבקת חלב ישראל.

טעימה מתבשיל בשרי

שאלה:

אישה שבישלה תבשיל בשרי וטעמה ממנו על מנת לפלוט, אך בטעות בלעה מעט מהרוטב, האם מותר לה לשתות קפה לאחר מכן, או שנחשבת בשרית?

תשובה:

חז"ל קבעו שמי שאוכל בשר צריך להמתין שש שעות לפני אכילת חלב. בטעם הדבר נחלקו הראשונים. לדעת הרמב"ם משום שאריות בשר הנשארות בין השיניים, ולדעת רש"י משום השמנונית הנמשכת במערכת העיכול.

נפקא מינה בין הטעמים: מי ששתה מרק בשרי לדעת הרמב"ם אין צורך להמתין, ואילו לדעת רש"י יש צורך. וכן מי שלעס בשר ולא בלע, לדעת הרמב"ם חייב להמתין, ולדעת רש"י אינו חייב.

להלכה מחמירים כשתי הדעות. לכן אם טעמה ופלטה הכול אינה צריכה להמתין. אולם אם בלעה אפילו מעט, חייבת להמתין שש שעות, שכן השמנונית נכנסה לבית הבליעה ונמשכת עד שש שעות.

הוכנה על ידי הרב עמרם פריד
טל' 054-6767376

כל התשובות בקבוצה אחת!
בואי לקבל מענה מדויק וברור לכל שאלה ודילמה הלכתית בקבוצת ההלכה "אחת שאלתי" של קהילת 'אחת'.

מתחילות עכשיו
את סדרת הלכות כשרות המטבח!

קבוצה שקטה
בלי חפירות

הלכה קצרה
בנושאים אקטואליים

שו"ת
ופתרונות מעשיים

אחת
מבית ומחוץ

<<<<< סרקי והצטרפי
לקבוצה השקטה שלנו

הרב שמואל רזוק
ר"מ בישיבת 'משמר התורה'

גבולות הקניין

השמיטה מלמדת את מקומו של האדם בעולם ואת גבולות שליטתו על הארץ

על פי סדר קריאת פרקי אבות בשבתות שבין פסח לעצרת, השבת נקרא את פרק ה' ממסכת אבות. במשנה ט' נאמר: "גלות באה לעולם על עובדי עבודה זרה, ועל גילוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל השמטת הארץ". דברי המשנה מזקקים את חשיבותה וחומרתה של הפרת שמיטת הארץ, עד כדי מנייתה לצד שלוש העבירות החמורות, ונשיאת עונש זהה להן.

יש לעיין בפשרם של דברים אלו: מהו היסוד המשותף לעבירות הללו, ומה מצדיק ענישה בדמות גלות.

בפרשת אחרי מות עוסק הרמב"ן בקושי זה, ומבאר באריכות יסודות עמוקים על הקשר הייחודי שבין עם ישראל לארץ ישראל ועל מעלתה של הארץ. על יסוד דבריו מפרש הרמב"ן בפרשתנו את חומרתה של השמיטה; לשיטתו, חומרת השביעית נעוצה בזיקתה למעשה בראשית וליום השביעי, וכלשונו: "מפני שכל הכופר בה אינו מודה במעשה בראשית ובעולם הבא".

על אף עומקם של דברי הרמב"ן, ניתן להטעים על פיהם את יסוד הדברים. בהתבוננות ניתן לזהות מאפיין משותף לשלוש העבירות החמורות: חומרתן נעוצה בכך שהן מערערות יסודות קיום מרכזיים. עבודה זרה פוגעת ביחס שבין האדם לקב"ה, גילוי עריות מערער את גבולות הקשר האנושי, ושפיכות דמים פוגעת בעצם קיומו של הזולת. במובן זה, הגלות איננה רק עונש, אלא תוצאה של אובדן היכולת לקיים חיים מתוקנים במסגרת מסודרת.

בדברי הרמב"ן ישנה הקבלה בין שבת לשמיטה. השבת היא יום של עצירה והכרזה, הפוגה מהשטף, המבטאת קיום בממד אחר והבחנה בין עיקר לטפל. בדומה לכך, שנת השמיטה היא שבתון לארץ, שנה שבה מתבררת ההכרה בגבולות הקניין האנושי.

הכרה זו מהווה מרכיב יסודי בחיי האדם היהודי. יש בה ביסוס של הציר שסביבו אנו סובבים, בניגוד לנטייה האנושית, ובייחוד זו המודרנית, הרואה באדם מרכז, כמי שהעולם כולו נתון לרשותו ולשליטתו.

המנגנון הכלכלי שבו מעצבת התורה את דיני השמיטה, מעבר להיגיון המעשי הטמון בו, בנוי כמערכת שמנכיחה לאורך הדרך את מקומו של האדם ואת משניות קניינו.

לאור זאת ניתן להבין גם את לשון התורה בציווי על השמיטה. כבר בראשית הפרשה נאמר: "ושבתה הארץ שבת לה'", לשון המעניקה לארץ מעמד ייחודי, כמעט אנושי, ככזו ש"שובתת". כך גם בפסוק: "אז תרצה הארץ את שבתותיה", בדומה ללשון "ולא תקיא הארץ".

בלשונות אלו טמון מסר עמוק, המבקש להסיט את הנטייה האנושית לתודעה עצמית מופרזת. כאשר האדם רואה עצמו כמרכז וכקנה מידה לכל, הארץ נעשית בעיניו משאב בלבד. אולם כאשר הארץ מתוארת ככזו ש"תובעת" את שבתותיה, מתברר מקומו של האדם, כמשני. הכרה זו יש בה כדי לרסן את הדחף האנושי לטשטש את יחסיותו אל מול בורא העולם.

הרב יעקב העבר
מרא דאתרא דקהילת שבטי ישורון, רמת בית שמש

רבי עקיבא ודורו

שמעתי דבר נפלא מפי הגאון רבי משה שפירא זצ"ל. מצינו שלאחר חורבן בית שני החלו חז"ל לקרוא לה' יתברך בשם "הקדוש ברוך הוא". אמנם בפסוקי התנ"ך כבר מצינו מספר שמות וכינויים לה', שכל אחד מורה על מידה אחרת ממידותיו; ומה צורך היה לאחר החורבן לחדש שם חדש?

וביאר, שמילת "קדוש" מורה על מידת הדין והצמצום, ומילת "ברוך" מכוונת להתפשטות ולמידת החסד. בתקופת בית שני היו שתי המידות הללו פועלות יחד, והיה קשה לעם להמתיק ולסבול שתי מידות אלו מתוך אמונה שלמה באחדות ה'. איך תיתכן מציאות של 'צדיק ורע לו'?

לכן חידשו חז"ל הבנה חדשה ושם חדש לבורא עולם - "הקדוש ברוך הוא", היינו מיזוג המושגים "קדוש" ו"ברוך", דהיינו מידת הדין ומידת הרחמים; שהוא יתברך גם 'קדוש' וגם 'ברוך' בהעלם אחד. עכת"ד.

וכן מצינו בקדושה של מוסף לשבת קודש, שבה המלאכים אומרים "קדוש, קדוש, קדוש", ועל כך משרתיו שואלים זה לזה: "איה מקום כבודו", דהיינו שכאשר שולטת מידת הדין בעולם (כמרומז במילים "קדוש"), אינם רואים את השכינה בהתגלותה. אבל כאשר "לעומתם ברוך יאמרו", אזי "ברוך כבוד ה' ממקומו" - ניתן לראות את מקומו, ואף להתפלל: "ממקומו הוא יפן ברחמים".

בראשונים מבואר הסיפור הנפלא של ה"ארבעה שנכנסו לפרדס". רבי עקיבא חי בשנות השמד של אדריאנוס הרשע ובזמן הרוגי מלכות. רבי עקיבא היה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. הוא יצא לדרך, להילחם ולהכחיש את דעת המינים והכופרים, ללמוד וללמד על הנהגה זו של הקדוש ברוך הוא. עסק בשתי מידות שנראות כמכחישות זו את זו, כדי להעלות שאין חלילה שתי רשויות, כמסקנת אלישע בן אבויה שקיצץ בנטיעות, אלא יש רק "ה' אחד ושמו אחד". יש רק אחדות גמורה אשר בסופה, כולה רחמים.

רבי עקיבא, מנהיג הדור, נכנס לפרדס בשלום ויצא בשלום. דברי רבי עקיבא הם: "כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד". הוא הבין לעומק - מרבותיו, מתלמודו ומחייו - את עניין אחדות ה'. ולכן יאה לו גם שמת על קידוש ה', כאשר פסוק 'שמע ישראל' על שפתיו, ויצאה נשמתו ב"אחד".

זו הייתה עבודת הדור ההוא, וכן לכל אורך הגלות המרה.

אשר על כן, בקדושת מוסף דשבת־קודש ממשיך הפייטן, ואנו מתפללים יחד כדברים האלה ממש: "ויחון עם המייחדים שמו ערב ובוקר, בכל יום תמיד פעמיים באהבה, שמע אומרים - שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

הרב עמית עומר
ר"מ בישיבת 'המתיבתא'

הר הבית בידינו?

ביום רביעי בשעה תשע וחצי בבוקר ניתנה הפקודה: "סע בנצור סע". כוחות צנחנים של חטיבה 55 בפיקודו של מוטה גור נכנסים דרך שער האריות. יריות נשמעות מכל עבר, צרורות מעל הראש. יש נפגעים, אבל הכוחות ממשיכים עד הסוף. 2000 שנה חיכינו לרגע הזה. לאחר חצי שעה נשמעים בקשר המילים המצמררות, המהדהדות עד היום: "חדל, כל הכוחות חדל, הר הבית בידינו!". המולה של התרגשות, צעקות, בכיות, תמונה אלמותית שנחקקת בזיכרון, ותקיעת שופר גדול.

כמעט 60 שנה עברו מאז ש"נכבש" הר הבית, אך שאלת הריבונות עליו עדיין מפלחת את הציבור הישראלי. יש הטוענים שעלינו להנכיח ריבונות, לעלות להר ולהראות לוואקף ולעולם שהמקום הקדוש ביותר ליהודים, נמצא בריבונות ישראלית. לעומתם זועקים אחרים: הרף! כולנו טמאי מתים ואיננו יודעים עד היכן גבול מחנה לוויה ומהיכן מתחיל תחום שכינה וחלילה להיכנס לספק קל באיסור כרת.

לעומת שני המחנות הללו ישנם יחידים המסתייגים מעלייה להר הבית בימינו, אך לא בגלל חשש האיסור, שהרי כבר שרטטו חכמי ישראל אזורים מותרים שהינם בוודאות בתחום מחנה לוויה. הסיבה העמוקה להסתייגות נובעת מסתירה מהותית בין קדושת המקדש למושג "ריבונות לאומית". לדעתם, הר הבית איננו בידינו וגם לא יהיה, לא בגלל סיבות ביטחוניות-מדיניות, אלא משום שהוא מצוי בריבונות השכינה. התורה הפקיעה את המקום מכל סוג של בעלות אנושית.

אמרו חז"ל: "ירושלים לא נתחלקה לשבטים". יש המפרשים שכוונת חז"ל היא שירושלים שייכת לכולם, אך זו טעות. כוונתם המדויקת היא שירושלים אינה שייכת לאף אחד, ולכן מסיקה הגמרא שאין משכירין בתים לעולי רגלים בירושלים והיא אינה מטמאה בנגעים, משום שלא קרינא בה "אחוזתכם".

ואכן הרמב"ם בהלכות בית הבחירה פסק שקדושת המקדש חלוקה מקדושת ארץ ישראל. קדושת הארץ תלויה

הצנחנים בכותל המערבי

בכיבוש או בחזקה, דהיינו בהחזקה ריבונית של הארץ, אך "קדושת ירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה". זו קדושה שאינה ריבונית.

הרי דתרי גווני 'קדושה' איתנייהו. הראשונה, קדושת הארץ התלויה בריבונות אנושית, ובמסגרתה אנו מבטאים את כוחות חיינו ומקדשים אותם. זוהי תורת חיים, בבחינת ששת ימי מעשה. לעומתה, הקדושה האחרת, קדושת המקדש, מתבטאת דווקא בנסיגת האדם והקשבתו לקול השכינה בטהרתה. זוהי בחינת שבת ממנה נמשכת קדושה לשאר ימי השבוע. על כן דווקא בהגבלת בעלותנו על מקום המקדש אנו מבטאים את קדושתו.

נמצא, שהמושגים בעלות וריבונות אינם חלים כלל על מקום המקדש, ולכן אין ראוי להיכנס אל הקודש כדי "להפגין ריבונות".

ביום ירושלים, שבו חזרנו למקום המקדש המופקע מהותית מבעלותנו, אנו מציינים שהחזקתנו בארץ ישראל איננה מהווה ריבונות של כוח גרידא כמו אצל שאר העמים, אלא החזקתנו בארץ נועדה כדי לאפשר לנו להופיע את קדושת ה' בעולם לעשות צדקה ומשפט בארץ.

תורתו ואומנותו

ישיבה גדולה
עם תואר ראשון

המתיבתא
תורה ודעת
בראשות הגר"ד לייבל שליט"א

ישיבה גדולה לבני תורה מצוינים ויר"ש המבקשים לממש את עצמם בקודש ובחול ולהתכונן לחיים של תורה ועבודה

להצליח בלימוד
✦
לבנות עתיד מקצועי
✦
לשרת בתפקיד משמעותי
✦
לגדול בעבודת ה'

המתיבתא
תורה ודעת
בראשות הגר"ד לייבל שליט"א

לפרטים חייגו או סרקו:
058-5580480

לימי ספירת העומר ול"ג בעומר

שיח על תורת הסוד

פרק ג' - 'הסיפור של הספירות'

ידידי המקובל, לפני שתפרט ותסביר על הספירות השונות, אני רוצה להבין מה לנו ולכל זה, אנו עובדים לק-ל אחד וזהו, לא לספירות ולא למלאכים.

חברי היקר, אתה צודק, ההקדמה המרכזית לעיסוק בספירות היא בדיוק הנקודה הזו. איננו עובדים או מתפללים, חס ושלום, לכל מציאות אחרת מבלעדי ה' אחד. הסיפור מתחיל מאיתנו, בני האנוש. ולא ממנו, יתברך.

הספירות הן גילוי של נקודת החיבור שלנו עם הקב"ה. עולם הספירות הוא האופן בו כביכול הקב"ה 'משתף' אותנו מה 'הולך' אצלו, זהו עולם גילויים פנימי, כביכול הרגשות של מעלה. כמו שחיבור אמיתי במערכת יחסים של זוג הוא לא רק ברמת הביצוע, להעניק ולתת, אלא גם לשתף בעולם הרגשי שמאחורי הפעילות המעשית, ברצונות ובתשוקות, על מה אני חושב, מה אני אוהב, ממה אני פוחד, כך בשבילנו יצר ה' עולם בו הוא 'מגלה' את הקדושה האינסופית, והוא מזמין אותנו לשותפות של חיבור עמוק בבריאה ("נעשה שותף במעשה בראשית" - שבת קיט:), מעבר לרמת הביצוע והעשייה.

אגב, מהו השם הזה 'ספירות'? מה המקור שלו, ומה המשמעות שלו?

בספר יצירה, ספר הקבלה הקדום שבידינו (מוזכר בסנהדרין ס"ה:) מופיע (פרק א' משנה ד') "עשר ספירות". (וראה בחגיגה יב. "בעשרה דברים נברא העולם בחכמה בתבונה וכו'", ועי' במדבר רבה פ' י"ד). ובספר הזוהר (תקונים - פתח אליהו) "אֲנָךְ הוּא דְּאַפֵּקְתְּ עֶשֶׂר תְּקוּנִין וְקָרֵינָן לוֹן עֶשֶׂר סְפִירָן, לְאַנָהָגָא בְּהוֹן עָלְמִין". נאמרו כמה פירושים למילה ספירות, וכולם בעצם מכוונים לרעיון המדובר.

א. 'ספיר' ואור, כמו אבן ספיר. מה שמבטא את האור הגלוי בהן בשונה מעולמנו המצוי בהסתר. ב. 'סיפור' - הן מספרות לנו את כבוד ה'. ג. 'מספר', שם המפגש של האלקות המאוחדת עם הבורא, אל הריבוי של כוחות שונים, מספר מורה על ריבוי, שכבר אינו מאוחד לגמרי. הספירות מספרות לנו שהקב"ה לא מנותק מאיתנו, ואנחנו יכולים להתחבר אליו.

מהו סדר הספירות ומה תפקידן?

לפני שנסביר מה עניינן, נציג אותן. באופן כללי, יש בהן שני חלקים א. מוחין. ב. מידות.

בחלק המוחין יש ג' חלקים, חכמה,

אילן הספירות העתיק ביותר שנמצא בכתב־יד. מתוך פירוש ספר יצירה. איטליה, המאה הי"ג

בינה, דעת (ועליהם ספירת הכתר). ובמידות יש שבע: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד יסוד, ומלכות. ובראשי תיבות - חב"ד - חג"ת - נהי"ם. המידות מיוסדות על הפסוק (דברי הימים א כט) "לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה".

משמעות החלוקה ל'מוחין' ו'מידות': שתי פרספקטיבות שונות של גילוי כבוד ה'. כמו במערכת יחסים, אפשר לשתף למשל ברובד נמוך יותר של מעשים ורגשות, שנכללים בקטגוריית 'מידות', אבל ישנו שיתוף עמוק יותר בהבנת המניעים והרעיונות שעומדים מאחורי הכל, ששייכים כבר לקטגוריית ה'מוחין'.

כך בספירות, יש דרגה נמוכה יותר ששם גלויה הנהגה מעשית יותר, שרשי כל הנהגת הבריאה בפועל. ה'חסד' שבבריאה, וה'גבורה' והדין שבעולם, וכן הלאה. לגלות את שורש כל השפע והטוב שבעולם שמקורו בהנהגת ה'חסד' העליונה, ולפעול השפעת חסד וטוב. אבל אין זה עדיין גילוי ה'מוח' שמאחורי השפעת החסד, מתי משפיעים חסד ומתי דווקא דין וגבורה, ובכלל להבין את מהות האלוקות וכבוד ה' ברמה הגבוהה שניתן להשיג. זוהי דרגת חלק ה'מוחין' הממוקמת מעל 'חלק 'המידות'.

איך זה משפיע עלי בצורה מעשית?

לפי הכלל של "מבשרי אחזה אלוק", מבנה הנפש באדם משתלשל ויונק ממבנה הספירות שלמעלה, ולכן גם נפש האדם, מחולקת לחלק המוח וההבנה שבו אנו מתכנתים את המפה הנפשית שלנו, הרצונות, והשאיפות, ותוכניות למיניהן. ומשם נולד ובא חלק הרגש והמעשה, אני מרגיש ומתרגש ומבצע החלטות מעשיות לפי ההבנות שהבנתי וחישבתי. ילד קטן ששכלו קטן, אוהב וכועס על דברים קטנוניים, וככל שהשכל גדל, הרגשות משתנים וגדלים.

ומכאן 'טיפ מעשי': כשאתה חש בכעס או רגש אחר שקשה לך להרגיע אותו, נסה לחשוב איזו הבנה התקבעה לך במוח שממנה נובע אותו כעס, ותנסה לרומם את המחשבה. ייתכן ששינוי קטן יחסית בפרשנות והבנה של הסיטואציה, יביאו לשינוי גדול ברגשות. אי"ה בשבוע הבא נפרט את מבנה הספירות בפרטות.

א גוטען שבת

ישראל

לשאלות והארות:

sruly.kush@gmail.com

הלב שלא דפק

בתחילת המאה ה־19, ניהל נפוליאון בונפרטה, קיסר צרפת, מלחמה עקובה מדם מול צבאות רוסיה. בעל התניא רבי שניאור זלמן מלאדי, התנגד לשלטונו של נפוליאון מטעמים שונים. אחד מחסידיו היה הרב משה מייזליש, שהיה אדם משכיל ודובר שפות רבות. הוא הצליח להתקבל למטה הצבא הצרפתי לעבודות תרגום מצרפתית לרוסית ולהיפך. עבודתו מצאה חן בעיניהם והוא צבר אמון בקרב מפקדי הצבא. במשך הזמן נחשף יותר ויותר רבי משה לתוכניות מלחמה סודיות של הצבא הצרפתי, רבי משה שמע את התוכניות, רשם סימנים לעצמו במקל השעווה שהיה לו, והעביר אותם בחשאי לקצינים רוסיים.

באחת הישיבות במפקדה, נפתחה הדלת בעוצמה, ולתוכה נכנס לא אחר מאשר נפוליאון בכבודו ובעצמו. הוא נכנס פנימה כרוח סערה, ומבטו נפל על החסיד היושב בקצה השולחן שחורט בשקט באצבעו רשימות על מקלו. בחושיו המחודדים הוא קלט שלפניו אדם זר שכנראה מעביר סודות מלחמה.

"מי זה המרגל הרוסי שנמצא כאן", שאג נפוליאון בכעס. וכדי להוכיח את דבריו, ניגש במהירות והניח את ידו על ליבו של ר' משה. הוא רצה לבדוק האם פעימות הלב יהיו מהירות, דבר המלמד כי האיש מרגל והוא מלא בפחד שיגלו אותו. מתח עצום שרר בחדר. לר' משה לא היה סיכוי לצאת בחיים. עוד רגע נפוליאון מרגיש כיצד ליבו פועם בחוזקה, וגוזר עליו עונש מוות.

אך למרבה הפלא, פעימות הלב של ר' משה היו סדירות ורגילות, כאילו מדובר באדם רגיל. נפוליאון ניסה בכה וכה אך ר' משה לא התפעל ושמר על קור רוח. נפוליאון הניח לו, אך לא השתכנע לגמרי, הוא קרא לו הצידה בשקט ושאלו, אמנם אין לי הוכחות, לא אפגע בך, אבל סקרן אני לדעת, גלה לי איך יכולת לעמוד בזה? איך הצלחת לשמור על קור רוח במצב של פחד מוות?

ור' משה השיב: זאת למדנו אצל רבינו בעל התניא, "מוח שליט על הלב" (תניא פי"ב על פי הזוהר פ' פינחס). המידות והרגשות באות מהשכל שבמוח, ולכן השכל יכול וצריך לשלוט על הרגש שבלב, וזה מה שעשיתי.

ערב של תוכן, ניגון ומפגש פנימי לקראת חג השבועות והילולת הבעש"ט
בהנחיית: הרב אורי בלוי
בהשתתפות: הרב גיא אלאלוף, הרב דוד גבירצמן ואמן הנשמה הצפתי ר' פייבל פראנק

רב שיח ופאנל
האם החסידות רלוונטית ב2026?

לפגוש את הבעש"ט
ניגונים ודיבור פנימי

התוועדות מוזיקלית
כיבוד עשיר

יום שלישי | ג' סיון (19.5)
20:00 | משק 16, מחסיה

להרשמה סרקו את הברקוד
או צרו קשר: 0512954400

עיריית בית שמש
מחלקת קהילות צעירות
אדרבא
חסידות פוגשת מציאות
אחוות דעה

ישראל שילה
סמנכ"ל חינוך ותודעה

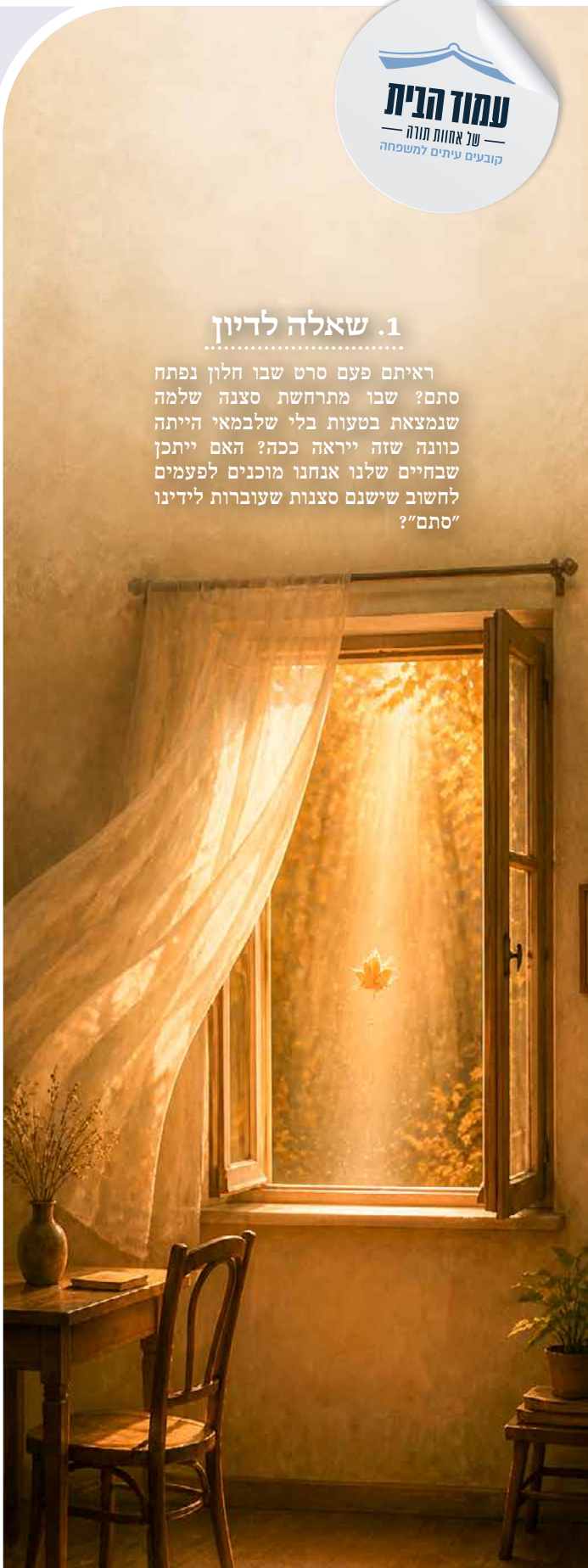

עמוד הבית
של אחוות תורה
קובעים עיתים למשפחה

פרשת השבוע מלאה בערכים שמובילים אותנו בכל היבטי החיים. מדור זה מיועד לפעילות משפחתית אינטראקטיבית סביב שולחן השבת. עקבו אחר תחנות הפעילות ופעלו בהתאם.
לתגובות: is@achvat.co.il

לכתוב את סיפור חיינו

העולם נע בין אשליית השליטה לאשליית המקריות, אך פרשות בהר ובחוקותי מלמדות שאין מקרה כלל. עלינו לשחרר שליטה, להבין שלכל אירוע יש משמעות, ולפעול לתיקון הנדרש

1. שאלה לדיון

ראיתם פעם סרט שבו חלון נפתח סתם? שבו מתרחשת סצנה שלמה שנמצאת בטעות בלי שלבמאי הייתה כוונה שזה ייראה ככה? האם ייתכן שבחיים שלנו אנחנו מוכנים לפעמים לחשוב שישנם סצנות שעוברות לידינו "סתם"?

2. החיים בפרשה

החיבור בין סוף ספר ויקרא למצוות השמיטה חושף את עומק מצוות האמונה. בשמיטה, הקב"ה דורש מאיתנו אקט אקטיבי של שחרור: "תשמוט". אל תיגע, אל תנהל, אל תשלוט. זהו אימון בוויתור על האגו המקצועי שלנו, על התחושה שהעולם יקרוס אם לא נהיה שם כדי להחזיק אותו.

דמיינו רגע שבו אתם נאלצים לעזוב את מקום העבודה שלכם למשך שנה שלמה ופשוט לשבת בבית, בלי חל"ת ובלי ביטוח לאומי או דמי אבטלה, רק אתם והאמונה שלכם בכך שיהיה בסדר. זהו ניסיון בלתי נתפס של שחרור שליטה ואמונה במי שאמר והיה העולם.

אבל אז מגיע הצד השני של המטבע בפרשת בחוקותי - האזהרה מפני ה"קרי". התורה חוזרת שוב ושוב על המילה "קרי" בתיאור העונשים: "וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קֶרִי". חז"ל מסבירים ש"קרי" הוא מלשון מקרה. הקללה הגדולה ביותר היא לא הרעב או המלחמה, אלא המצב שבו האדם מסתכל על הסבל שלו ואומר: "זהו סתם מזל רע".

יש משהו מוזר בקללות בפרשה. לפעמים נדמה שבמקום פשוט לקלל שנמות בייסורים קשים, התורה בחרה לתת לנו קללות מקוריות שדורשות מאיתנו להרים גבה. למה עשר נשים אופות לחם בתנור אחד ואכלנו ולא נשבע? למה לא פשוט שיהיה רעב ולא נוכל לא לאפות ולא לאכול? למה צריך לנוס מקול עלה נידף ולגלות שאין אויב מאחור? למה לא לנוס מאויב אמיתי שרודף אחרינו ומאיים להשמידנו? ישנן עוד דוגמאות רבות לקללות שמרגישות כאילו יש מסר גדול מאחוריהן.

כי כאשר אנחנו ננוס ונסתובב לאחור ונגלה שאין רודף, אולי נשאל את עצמנו 'אז מה היה כאן'? כאשר נאכל לחם ולא נשבע, אולי נביט רגע לאחור וננסה להבין מה גרם לנו לשבוע עד כה ומה השתנה כעת שגורם לנו לא להיות שבעים.

זוהי בדיוק מטרת הקללות. הקב"ה לא יחפוץ במות המת,

הפעלה משפחתית סביב שולחן השבת

פרשת בהר בחוקותי

CC-BY-SA-4.0 ,רשיון: Erel Segal

הוא יחפוץ מאוד בלהעיר אותנו ולהזכיר לנו את יד ה' בעולם. אין בקללות הללו שום דבר שנועד להתנקם בנו. יש שם רק חמלה שמבקשת להזכיר לנו לשחרר שליטה ולהבין למה קורים לנו מקרים בעולם ומה אנחנו אמורים לעשות איתם.

3. לאן ניקח את זה מכאן?

אם חפצי חיים אנחנו, עלינו להבין שאין לנו את היכולת לשלוט בעולם מחד, ומאידך להבין שקיבלנו את מלוא הכוח והאמונה כדי לפעול בעולם כמה שאנחנו רק יכולים. לא קל לשחרר שליטה אחרי שדברים משתבשים לנו מול העיניים ועינינו כלות, אבל מסוכן יותר לקחת שליטה במקום שבו אין לנו באמת את היכולת לשנות.

לשמוט זוהי פעולה שכולנו יכולים לעשות גם בלי להיות חקלאים. לשמוט מעצמנו את עול הפרנסה מתוך לקיחת אחריות לעשות את מרב ההשתדלות ותו לא. לשמוט מעצמנו את עול חינוך הילדים, מתוך הבנה שהרעפנו עליהם את מלוא האהבה ונתנו להם דוגמה אישית מעולה ומשם אפשר רק להתפלל. לשמוט מעצמנו כל מה שלא בשליטתנו, מתוך אמונה שאנחנו לא חיים ביד המקרה אלא פועלים בעולם יום יום כדי לתקן.

4. פעילות מסביב לשולחן

מניחים במרכז השולחן 10־15 חפצים שונים לחלוטין שאין ביניהם קשר נראה לעין (למשל: כף, מפתח, פקק, מפית, מזלג). כל משתתף בתורו בוחר מספר חפצים אקראיים מהערימה. עליו להמציא סיפור קצר (30 שניות) שמחבר בין שני החפצים האלו בצורה הגיונית, כך שייראה שהם נועדו להיות יחד באותה עלילה. אחרי שכולם יצרו סיפורים, נסו לחבר את כל הסיפורים לסיפור משפחתי אחד גדול שכולל את כל החפצים שעל השולחן.

המטרה: להרגיש איך המוח והלב שלנו מסוגלים למצוא קשר ומשמעות גם במקומות שנראים "מקריים" לחלוטין. בסוף מדברים: איך התחושה של "הכל קשור" משנה את האופן שבו אנחנו מסתכלים על השבוע שעבר עלינו?

תובנה: המקרה הוא רק מסכה שהקב"ה עוטה כשהוא רוצה להישאר אנונימי. כשאנחנו מורידים את המסכה, אנחנו מגלים שכל שבר הוא הזמנה לבנייה חדשה.

5. המשימה השבועית

במהלך השבוע הקרוב, כשקורה לכם משהו מעצבן או לא מתוכנן (אפילו קטן כמו כוס שנשברה או עיכוב בתור), אל תשתמשו במילים "איזה מזל רע". עצרו ואמרו: "זה לא מקרה, זה חלק מהסיפור שלי היום". חפשו דבר אחד קטן שניתן לתקן או ללמוד מהסיטואציה הזו.

מארץ המערב

עליית יהודי מרוקו וצפון אפריקה

כאשר מתארים את חידוש היישוב היהודי בארץ ישראל במאה התשע עשרה, נוהגים לפתוח בעליות מאירופה. אך האמת ההיסטורית מחייבת להקדים ולומר: עוד לפני שהגיעו חלוצים מרוסיה, עוד לפני שהברון רוטשילד פרש את חסותו על המושבות, כבר ישבו בארץ יהודים שעלו מארצות המערב - ממרוקו, מאלג'יריה ומתוניסיה - והניחו את היסודות לתקומת היישוב החדש.

הקשר בין יהודי המערב לארץ ישראל לא נותק מעולם. כבר רבי יהודה אלחריזי, בן המאה השלוש עשרה, העיד בעת ביקורו בירושלים כי בעיר ישנה "קהילה חשובה וטובה" של "מערביים". לאורך הדורות המשיכו יהודי צפון אפריקה לעלות ארצה, ובתוכם גדולי תורה כרבי חיים בן עטר בעל ה"אור החיים", שעלה בשנת תק"ב עם ארבעים מתלמידיו. אך במאה התשע עשרה קיבלה העלייה ממרוקו תנופה מיוחדת, שהפכה את יהודי המערב לחלוצים ממש בבניין הארץ.

הקהילה המערבית בירושלים

בראשית המאה התשע עשרה החלו להגיע לירושלים גלי עולים מערי מרוקו - פאס, מכנאס, רבאט וטנג'יר. רבים מהם היו עניים שנמלטו מתנאי החיים הקשים במרוקו, אך היו ביניהם גם סוחרים אמידים ותלמידי חכמים. הם התיישבו ברובע היהודי בעיר העתיקה, אך מצאו עצמם בשולי העדה הספרדית השלטת, מקופחים בחלוקת כספי הצדקה ונעדרי ייצוג בהנהגה.

המפנה הגיע בשנת ה'תרי"ד (1854), כאשר עלה לירושלים רבי דוד בן שמעון מרבאט. הרב הצעיר, שכונה בפי הכל "צוף דב"ש", היה איש מעש שלא הסתפק בלימוד והרבצת תורה. בראותו את מצבם העגום של אחיו המערביים, החל לפעול לשיפור גורלם. בשנת תר"כ ייסד את "ועד העדה המערבית בירושלים" כגוף עצמאי, ובכך יצר לראשונה מסגרת נפרדת ליהודי צפון אפריקה בעיר הקודש.

אך פועלו הגדול של הרדב"ש היה בבניין ממש. בשנת ה'תרכ"ו (1866) יזם והקים את שכונת "מחנה ישראל" מחוץ לחומות העיר העתיקה, באזור ממילא. הייתה זו השכונה השנייה שנבנתה מחוץ לחומות, אחרי "משכנות שאננים" של מונטיפיורי, והראשונה שנבנתה ביוזמת תושבי ירושלים עצמם. כינויו של הרב "אבי היתומים ודיין האלמנות" העיד על דאגתו לנזקקי העדה, ופועלו הטביע חותם עמוק על דמותה של ירושלים.

יפו המערבית

אם ירושלים הייתה עיר הקודש, הרי שיפו הייתה שער הארץ. ודווקא שם, בעיר הנמל הערבית, התפתחה קהילה יהודית מערבית תוססת שהייתה לחלוצת היישוב החדש.

בשנת ה'תקפ"ט (1829) הגיעה ליפו קבוצת עולים ממרוקו. ספינתם טבעה ליד עכו, ושנים עשר ניצולים בלבד הצליחו להגיע לחוף מבטחים. הרב יהודה הלוי מרגוזה, השפיע עליהם להקים יחד איתו קהילה יהודית ביפו, לאחר כשמונה מאות שנה שלא דרכה כף רגל יהודית בעיר. מאותו גרעין קטן צמחה קהילה שהלכה וגדלה, וכבר באמצע המאה התשע עשרה מנתה יפו שישים וחמש משפחות יהודיות, רובן המכריע מיוצאי מרוקו.

בין המשפחות הבולטות היו משפחת מויאל ומשפחת שלוש, שתיהן ממרוקו. אלה היו סוחרים אמידים וצעירים, ששלטו בשפה הערבית והכירו את דרכי השלטון העות'מאני. הם לא באו לארץ כדי לחיות מכספי החלוקה, אלא כדי לבנות ולהיבנות. מטרתם, כפי שתיארו אותה, הייתה להקים קהילה של "תורה ועבודה" המתפרנסת מיגיע כפיה ומאמינה שעלייה לארץ, יישובה ובניינה הם שיביאו את הגאולה הנכספת.

אברהם מויאל: המנהיג המזרחי הראשון

דמות מופת לשילוב בין מסורת לחלוציות היה אברהם מויאל. הוא נולד ברבאט שבמרוקו בשנת ה'תר"י

צילום: צלם. רישיון: CC-BY-SA-4.0

מצבת קברו של הרב
דב"ש בהר הזיתים.

צילום: DGW. רישיון: CC-BY-SA-4.0

מדרחוב 'רחוב המערביים' בשכונת 'מחנה ישראל' שהקים הרב צוף דב"ש.
בקצה הרחוב נראה מרכז מורשת יהדות צפון אפריקה בירושלים ומאחוריו
צדו של מלון היוקרה ולדורף אסטוריה.

(1850), ועלה לארץ עם משפחתו בגיל שנתיים. לאחר שנים אחדות בחיפה התיישבה המשפחה ביפו, שם גדל אברהם והפך לאחד מבכירי הקהילה.

מויאל קיבל חינוך יהודי מסורתי בתלמוד תורה ובישיבה, הוסמך לרבנות והוכשר גם כשוחט וכמוהל. אך לצד לימודי הקודש השתלם גם בערבית ובצרפתית, ונכנס לעולם המסחר והבנקאות. הוא קרא את כתבי רבי יהודה אלקלעי, מבשר הציונות שהתגורר שנים אחדות ביפו, והושפע עמוקות מרעיונותיו על התיישבות חקלאית של יהודים בארץ ישראל.

בשנת ה'תרמ"ה (1885) הגיע לביקור בארץ ישראל קלונימוס זאב ויסוצקי, איש העסקים והנדבן מרוסיה, כשליח תנועת חובבי ציון. לאחר שלושה חודשים של סיורים ולימוד, מינה ויסוצקי את מויאל לנציג חובבי ציון בארץ ישראל. כך, תנועה שכל מנהיגיה היו אשכנזים ממזרח אירופה בחרה ביהודי מזרחי מיפו לעמוד בחזית הנהגת היישוב החדש.

מויאל לקח על עצמו אחריות אישית בקליטת העולים שהחלו להגיע מרוסיה ומרומניה בעליית תרמ"ב. הוא סייע להקמת המושבות הראשונות: פתח תקווה, ראשון לציון, עקרון (מזכרת בתיה), גדרה ויסוד המעלה. הוא קיבל את חלוצי ביל"ו, השיג רישיונות בנייה מהשלטון העות'מאני, והיה איש הקשר בין המתיישבים לברון רוטשילד. הכל הספיק לעשות בשנים מועטות, שכן נפטר בשנת ה'תרמ"ו (1886) בגיל שלושים וחמש בלבד, כתוצאה מפציעה שהזדהמה.

פסקי הלכה המעודדים עלייה

עוצמת הכמיהה לארץ ישראל בקרב יהודי מרוקו באה לידי ביטוי גם בפסיקה ההלכתית. חכמי מרוקו התירו למכור ספר תורה כדי לממן את הוצאות העלייה לארץ, היתר חריג ביותר, שכן על פי ההלכה מותר למכור ספר תורה רק לצורך לימוד תורה או לנשיאת אישה. עצם מתן ההיתר מעיד עד כמה ראו חכמי מרוקו את העלייה לארץ כמצווה עליונה, השקולה ללימוד תורה עצמו.

פסק תקדימי נוסף עסק בשאלה מה דינו של בן זוג הרוצה לעלות כשבן הזוג השני מסרב. חכמי מרוקו פסקו שלא רק שהבעל רשאי לעלות, אלא אף האישה הרוצה לעלות ובעלה מסרב, רשאית לעלות ולקחת עמה את הילדים. פסיקות אלה שיקפו את התפיסה העמוקה שראתה בעלייה לארץ לא רק מצווה אלא גם חובה.

כאשר מתבוננים היום על תולדות היישוב, חשוב לזכור את הפרק הזה שנשכח לעתים. יהודי מרוקו וצפון אפריקה היו החלוצים הראשונים של היישוב החדש. הם חידשו את הקהילה היהודית ביפו, יצאו ראשונים מחומות ירושלים, קלטו את העולים מאירופה ועזרו להם להתבסס בארץ. הם הביאו עמם את אהבת הארץ העזה שינקו מאבותיהם, ושילבו אותה עם רוח יזמית ומעשית.

המסורת של יהודי המערב - תורה ועבודה, מסורת וחלוציות - הייתה לאבן יסוד בבניין הארץ. מרחובות יפו העתיקה ועד לשכונות מחוץ לחומות ירושלים, מבתי הכנסת ועד לשדות המושבות הראשונות, בכל מקום הניחו יהודי המערב את חותמם.

משיב נפש

יצחק יונה
מטפל באמצעות אמנויות (M.A)

חלק א'

מחשב מסלול מחדש

מה קורה למוח שלנו כשאנחנו לומדים משהו חדש ואיך זה יכול לעזור בשינוי הרגלים?

"טוב, נו, בגיל שלי כבר אי אפשר להשתנות..."; "עזוב, אין סיכוי, אלו הרגלים של שנים...". משפטים כאלה אנו שומעים לא פעם מאנשים שלמרות שהבינו שכדי לחיות בצורה טובה ובריאה יותר עליהם לשנות הרגלים מסוימים, הם מתקשים להאמין שבגילם עדיין אפשר לעשות זאת.

אכן, מקובל לחשוב שהמוח שלנו מתקבע בשלב מוקדם של החיים, ושמכאן ואילך השינויים האפשריים הם מעטים. ההנחה הזו אינה נטולת היגיון: חוויות מוקדמות אכן מותירות חותם עמוק, דפוסים נוטים להתייצב ככל שהשנים עוברות, ועם השנים מתגבשת באדם תחושה של "באסה, אבל אין מה לעשות, ככה אני". מתוך כך, לא פעם מתפתחת התפיסה כי מה שלא רכשנו בילדות, לא נוכל לרכוש בבגרות.

האמת היא שהעמדה הזו נשענת על תפיסה שעד לפני כ־70 שנה זכתה להסכמה מדעית רחבה, ולפיה מבנה ותפקוד המוח קבועים ותלויים רק בגנטיקה. אולם מחקרים מהעשורים האחרונים מראים כי המוח שלנו ממשיך להשתנות גם בשלבים מאוחרים של החיים. 'נוירופלסטיות' (גמישות מוחית) היא היכולת של המוח לשנות את דפוסי הקישוריות שלו (קשרים פיזיים שנוצרים ומשפיעים על מבנה המוח בכל למידה חדשה) לחזק מסלולים מסוימים, להחליש אחרים ולעצב את עצמו בהתאם להתנסויות חוזרות.

זה לא אומר ש"כל אחד יכול להיות כל דבר", אבל זה כן אומר שהאופן שבו דפוסים נשמרים אינו רק תוצאה של קשרים במוח שנוצרו בעבר, אלא גם של קשרים חדשים שנוצרים כל הזמן, גם בהווה וגם בגילאים מתקדמים.

למשל, אדם שגדל בסביבה שבה הוא ספג ביקורות חוזרות ונשנות, הוא עשוי לפתח רגישות יתר להערכה שלילית. לאורך זמן, הרגישות הזו אינה תתאר רק 'מצב פסיכולוגי', אלא גם תצביע על 'מסלול עצבי' שמקורו במוח שבגלל היותו מסלול קבוע מראש, הוא מופעל בקלות יחסית גם כאשר הביקורת תהיה 'בוליום נמוך'. עם זאת, עצם העובדה שמדובר במסלול שנוצר ולא בנתון מולד וקבוע, פותחת אפשרות לשינוי הדרגתי, בתנאים מסוימים.

האפשרות הזו אינה מיידית ואינה לינארית. שינוי במבנה של דפוס מחייב חזרה, חשיפה והקשר, כמו בכל תהליך למידה של דבר חדש, ולעיתים גם נוכחות של אחר משמעותי שמתווך חוויה שונה.

אז אם אכן מוחנו נתון לשינויים גם בבגרות, איך ניתן לעשות זאת, והאם זה תלוי רק בנו או גם בגורמים נוספים? בכך נעסוק בשבוע הבא ברצות ה'.

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

ישיבע בוחער

לצאת לשירות
בלי לצאת מבית המדרש

ישיבת משמר התורה
בראשות הגר"ד לייבל שליט"א
בא לעשות שירות משמעותי
ולהישאר בן עליה בישיבת הסדר למצוינים
המעניקה מעטפת תורנית מלאה,
ליווי צמוד ושירות מותאם לבני הישיבה.

ישיבת משמר התורה
תורה ואחריות

כל ישראל יש להם חלק >>
02-645-5880

תנועת המטוטלת הבין-דורית

איך חוסר איזון חינוכי דוחף דור שלם לקצה השני, ומה מאפשר לעצור את הנדנוד בזמן

הורים יקרים,

לפני כמה שנים לקחתי טרמפ בחור שעזב את העולם החרדי. הוא היה ממש לפני גיוס ליחידה מובחרת כחייל בודד. כששאלתי אותו על הקשר שלו עם אלוקים, התשובה הייתה "לא" מוחלט. אבל כשחפרנו קצת מעבר לכעס, שאלתי אותו: "מאיפה אתה יודע מי זה אלוקים? האם הוא התגלה אליך פעם?". הבחור צחק. המסקנה העצובה הייתה שמי שהרחיק אותו היו אנשים "שרוטים" שהשתמשו באלוקים כמנוף שליטה. אלוקים עצמו לא עשה לו רע מעולם, אבל בנפש שלו, הוא מרגיש שהוא כבר חייב להגן על עצמו מפניו, ה' ישמור.

התופעה הזו חוזרת על עצמה בכל החברות ובכל הדורות, וככל שאני פוגש יותר אנשים ושומע יותר סיפורים, כך היא מתחדדת לי יותר. אני קורא לה "תנועת המטוטלת".

התורה, כשמבינים אותה נכון, מצליחה לאזן בין ההשתייכות לכלל לבין החופש הפנימי של הפרט. לא סתם כתוב שאלוקים "אסתכל באורייתא וברא עלמא". זוהי דרך שמאפשרת את "וחי בהם" - חיים שמכילים גם אידיאל וגם אדם. אבל בני אדם, הורים ומחנכים, לעיתים מעמיסים על התורה את השריטות האישיות שלהם. לפעמים זה גם עניין תרבותי של דור שלם. הדור הקודם, דור הסבים והמקימים שלנו, היה אידיאליסטי עד כדי ביטול עצמי. אמרות כמו "אם צריך גלגל - אני גלגל" ביטאו את זה מעולה. אנשים ויתרו על רגשותיהם וצורכיהם האישיים לטובת משהו גדול מהם. זה מעורר כבוד, וזה גם נדרש לעיתים בחייה של אומה במצב של הישרדות.

אבל בפיזיקה חברתית, מה שנדרש להישרדות דור אחד הופך לעיתים למעמסה על הדור הבא. תיאוריית המחסור משקפת לנו שכשאנשים גדלים בתחושת איום קיומי, הם מתמקדים בערכים של ציות וביטול הפרט. אבל כשהביטחון מושג, הדור הבא עובר באופן טבעי לערכי "ביטוי עצמי". או במילים פשוטות: כשהמטוטלת נמתחת חזק מדי לצד של הביטול, הנדנוד חזרה הוא בלתי נמנע.

המחיר השקט של האידיאל

רבים מהדור השני והשלישי גדלו עם אב ש"לא היה שם" כי היה עסוק בעשייה קהילתית, או עם אם שהדחיקה את צרכיה לחלוטין למען הכלל. הבית היה מלא עשייה, אבל חסר נוכחות רגשית. ואז, בשלב מסוים, מתחולל מהפך פנימי.

התהליך הזה הנקרא "אינדיבידואציה", בעצם גורם לזה שאדם נפרד מהציפיות של הוריו כדי למצוא את זהותו האמיתית. ככל שהמערכת הדורית הייתה יותר חונקת, כך התגובה הנגדית תהיה חריפה ומנותקת יותר. הבן שרואה את אביו מבטל את עצמו מול המערכת, מפתח "אנטי" לא מודע. הוא אומר לעצמו: "אני לא אהיה שקוף ולא אוותר על הבחירה". זוהי לא חולשה אנושית אלא תגובה ביולוגית-נפשית של אדם שמחפש אוויר לנשימה. המטוטלת נעה לצד השני: מחברה של "ביטול" לחברה של "חיפוש עצמי".

כאן יש אשליה מסוכנת שמנהיגים ומחנכים נופלים בה שוב ושוב: אפשר לכאורה להחזיק מערכת כזו זמן מסוים. לדכא את הבחירה האישית, לחסום את השאלות, ולראות שהקהילה עדיין כאן. דור שלם יכול לעבור כך, ואז מסיקים מסקנה מוטעית ש"זה עובד". אבל המטוטלת לא נעצרה, היא רק נמתחת בשקט.

מחקרים בתחום הזה מראים שמערכות לוחצות מייצרות פסאודו-יציבות. כלומר, הנערים נשארים במערכת פיזית, אבל רגשית הם כבר מזמן בחוץ. הנשירה ההמונית לא מגיעה כשיש משבר גדול אלא מגיעה כשהמטוטלת מגיעה לקצה המתיחה שלה. כשאדם מגלה שהוא מחזיק חיים שלא בחר בהם, ושאין לו שום חיבור רגשי אליהם.

והמטוטלת הזו גם לא עוצרת כשצועקים עליה. היא עוצרת רק כשהמרחק בין שני הקצוות מצטמצם - כשאפשר להיות גם שומר תורה וגם נוכח רגשית, גם חלק מהכלל וגם בעל עולם פנימי ייחודי. זהו האתגר שלנו: לאזן את המטוטלת לפני שתנוע בכוח לקצה השני.

אז מה עושים?

אל תפחדו לתת מקום ל"אני" של הילד בתוך המערכת, ותבדקו מה התורה המאוזנת אומרת ולא מה "מוכרים" לכם (או לילדיכם). במקום לדרוש ממנו להיות "עוד בורג" במכונה האידיאולוגית, שאלו אותו: "מה אתה מרגיש? מה אתה חושב? מה החלום שלך"? כשהילד מרגיש שיש לו מקום לביטוי אישי ולרגשות בתוך הבית והקהילה, המטוטלת לא צריכה להימתח לקצה השני כדי שהוא ימצא את עצמו. החופש שלו לא יבוא נגד הדרך שלנו, אלא בתוכה.

בהצלחה!
שניאור

הכותב הוא מרצה בחוג לחינוך חברתי קהילתי (בלתי פורמלי) במכללת גורדון,
חיפה ומטמיע תחום חינוך בלתי פורמלי במחוז החרדי, משרד החינוך | shneori770@gmail.com

כשהנשמה פועמת גאולה

אתחול פנימי שמזמין אותנו לשמוט אחיזה, לחזור אל השורש, ולפנות מקום לאור של גאולה

השבוע, כשישבתי מול המחשב שלי, ראיתי את העיגול הקטן שמסתובב על המסך "מבצע אתחול", הוא הודיע לי באדישות דיגיטלית, והציג את אחוזי ההתקדמות. מצאתי את עצמי מזדהה איתו. פתאום הבנתי: גם אנחנו שם. גם המחשב שלי, בדיוק כמו הנפש שלי, יודע שלפעמים כדי להמשיך לרוץ חייבים לעצור הכל ולתת למערכת להתרענן.

אנחנו עוברות עכשיו עדכון גרסה. פירמוט תאי שמפגיש אותנו עם קרקעית הכלי, כדי לרפא ולצמוח מחדש מתוך תפיסה פנימית מרווחת וראויה.

אנחנו חיות בעולם של עוד ועוד, עוד משימה, עוד רכישה, עוד שאיפה להספיק, לתקן... גם במישור הנפש, כמו הגוף, יש לעיתים תחושה שרק אם אלמד את הקורס הזה או אעבור את התהליך הבא, תבוא ישועה. אנחנו רצות אחרי נחת שהעולם הזה מבטיח לנו במילים נוצצות, מותשות ועייפות על מסלול של סלאלום אינסופי.

ואז מגיעה פרשת בהר ומניחה יד מרגיעה על הכתף שלנו. היא מזכירה לנו את השמיטה. הארץ צריכה לנוח, אבל האמת היא שגם את צריכה את ה"שבת" הזו.

השמיטה היא בעצם צמצום, וסוד הצמצום הוא פלא.

כשאנחנו רוצות לשוב לשורש, לעצמנו, לבית הפנימי, אנחנו נדרשות לצמצם. זהו שלב של שבת, שמחזיר אותנו לנקודת האפס, להתחלה, לפנים. כשאנחנו מצמצמות את האחיזה שלנו בעולם, אנחנו מפנות מקום לאור אינסוף להיכנס. זה לא חלל ריק, זהו חלל של נוכחות.

כנשים, אנחנו ה"מנוע" של הבית. האחריות על הכתפיים שלנו יכולה להרגיש לפעמים כבדה מדי, תובענית מדי. הפרשה מלמדת אותנו שדווקא כשאנחנו מפסיקות "לאחוז" חזק מדי בתוצאות, בילדים, בקריירה, בזוגיות, שם נפתח הפתח לברכה.

השמיטה הפרטית שלנו היא היכולת להכיל, להקשיב ולהיות נוכחת, מבלי לנסות "לתקן" או לשלוט בכל רגע. זה להחזיר את המשקל פנימה, כל כבודה בת מלך פנימה. את נשענת על האיכות הפנימית שלך, פחות רעשים והתשה חיצונית, זו היכולת להרגיש את עצמך מבפנים ולסמוך שהתהליך נעשה גם במנוחה, שהריפוי קורה בך מעצם היותך קשובה, שהאנרגיה שאת פועמת בה משתקפת אלייך וכן, לא הכל קשור אלייך. מצמצמת אחריות ושבה לגבולך, תחום שבת.

בדיוק עכשיו, כשאנחנו סופרות שבע שבתות תמימות לקראת מתן תורה, אנחנו מכינות את הכלי. האור של השמיטה הוא האור המזוקק של עצמיותנו, האינסוף, השפע והברכה יורדים אל הכלי שיצרנו בימי העמל. בספירה הזו אנחנו סופרת אותנו כל יום, כל יום הוא הוויה עצמית של ריפוי ואנרגיה חדשה של אתחול.

בתקופה הזו, אנחנו פועמות את מעבר הגאולה בגופנו. הנשמה מתרחבת בתוך הגוף, וזה כואב ומרחיב בו זמנית. זהו פירמוט תאי להכלת אור, להכלת רווחה ושמחה שזכרנו פעם. שלמות שירדה לשָבור, כדי להיבנות מחדש.

כמה יופי יש בשברים האלו. היכולת להתבונן בהם מבלי להזדהות איתם, לשהות בהם בנשימה, היא זו שמאפשרת לכלי התרחבות.

אנחנו לקראת סוף האלף השישי, ממש ערב שבת בין השמשות. ריח ההוויה הזו כבר כאן, ואלו רגעים שאנחנו מקדימות בהם את השבת הפנימית.

השבע הוא מבחן של אמונה אדירה. כמה אני נשענת על הבורא, על האינסוף שמחזיק אותי ואני בתוכו. בפרשת בחוקותי מובטחת לנו הברכה: "ונתתי גשמיכם בעתם". הגשמה שקורית מתוך העיתוי והנוכחות. יש רגע לכל דבר מותר לך לחזור אליך בהשקטה ולהישאר בתדר של שמיטה, גם כשמסביב הכל מרגיש שבור.

חבקי אותך.

יש כל כך הרבה טוב שמציץ מן החרכים. בואי ננסה השבוע לשמוט דאגה אחת, רק אחת, ולהעביר אותה לבורא. נסכים לא לדעת הכל, נסכים לאתחל את המערכת. כשאנחנו מסכימות לשמוט (בהר) ועמלות בחיבור לטוב (בחוקותי), האור והרווחה פשוט מגיעים.

השבוע, כשאת מרגישה שהעיגול הזה מסתובב לך בראש, אל תילחמי בו. חייכי אליו. זה רק האתחול שבונה בך קומה חדשה. זהו זמן של יובל, זמן של זהות חדשה, שמיטת השמיטות.

אנחנו לא נשברות, אנחנו פשוט מתעדכנות לגרסה הגאולתית שלנו.

שבת שלום!

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

אחת לשבוע
מדור שבועי לנשים מבית 'אחת'
אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

שבות
רבקי לרנר
עורכת דין ומגשרת, מנחה קבוצות לצמיחה במרחב הזוגי

נשימות קטנות
לאה אוירבך
מדריכת הורים בגישה ההיקשרותית–התפתחותית

מחֵפֶץ לַחֲפֵצָה: הסוד שבמובחנות

בשבועות האחרונים עסקנו במושג "הפרדת שדות". הבנו כי לכל אחד מבני הזוג יש מרחב פרטי שלו, ובינינו קיים מרחב נוסף, המרחב המשותף. הבנו כי עלינו להיפרד מהחלום שהשני יחשוב או יתנהג כמוני, או מהאשליה כי הוא יהיה סַפָּק הצרכים שלי. קיימת כאן הזמנה לייקר את השונות שבינינו, ואולי אף לנסות להיתרם ממנה. במקביל, עליי לפתח את השדה שלי. לטפח תחביבים, ליצור קשרים עם חברות ולבנות בי עולם פנימי מלא ומספק.

בשורות הבאות אשמח לחלוק אתכן רעיון, אותו שמעתי מהמטפל הזוגי אילן יפרח, שמהווה פרשנות מעניינת למדרש בשיר השירים רבה (שצוטט במדור 'חסידות' בשבוע הקודם) ומתיישב עם רעיון הפרדת השדות באופן נפלא. זכות היא לי לשתף אתכן בו:

מעשה באישה אחת בצידון, ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה. באו אצל רבי שמעון בן יוחאי וביקשו להיפרד זה מזה (להתגרש). אמר להם רבי שמעון: "חייכם! כשם שלא נזדווגתם זה לזה אלא מתוך מאכל ומשתה, כך אין אתם נפרדים אלא מתוך מאכל ומשתה". הלכו בדרכיו ועשו לעצמם יום טוב, ועשו סעודה גדולה "ושיכרתו יותר מדי" (השקתה אותו יין) יותר מדי. כיוון שנתיישבה דעתו עליו (היה שתוי ושמח), אמר לה: "בתי, ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית - טלי אותו ולכי לבית אביך".

מה עשתה היא? לאחר שישן, רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם: "שאו את מיטתו וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא". בחצי הלילה נתעורר משנתו. כיוון שפג יינו, אמר לה: "בתי, היכן אני נתון?" אמרה לו: "בבית אבא". "אמר לה: "מה לי ולבית אביך?" אמרה לו: "וכי לא כך אמרת לי בערב: 'כל חפץ טוב שיש בביתי, טלי אותו ולכי לבית אביך?'. אין לי חפץ טוב בעולם יותר ממך!". הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי, עמד והתפלל עליהם, ונפקדו.

ניתן להבין את המדרש הזה דרך פריזמה של מובחנות והפרדת השדות באופן נפלא ממש:

ההלכה מכוונת זוג שלא זכה לפרי בטן במשך עשר שנים - להתגרש. זוג שלמרבה הצער נפגש בסיטואציה הזו פנה לר' שמעון שאכן הורה להם להתגרש. אולם לא פרידה מלאה, אלא ברעיון מושאל, לפי רעיון המובחנות, היה עליהם להתגרש זה משדהו של זה. במקום ערבוב שדות - הפרדת שדות. הרעיון ב"גירושין" כאלו הוא לייצר מובחנות: כל אחד הינו סובייקט לעצמו ולא נמצא בזוגיות כסַפָּק הצרכים או ה"שולט" בשדהו של בן זוגו. הלכו בני הזוג ועשו כפי שציווה עליהם ר' שמעון. ולא רק שנפרדו זה משדהו של זו, אלא עשו זאת מתוך חגיגה. מתוך הפנמה עמוקה כי בגירושין אלו, בהפרדת שדות, טמונה התקווה שלהם, וזהו הדבר הנכון לעשות. בני הזוג למעשה חגגו את המובחנות שביניהם.

בערב, כשהיה הגבר שיכור והציע לאשתו (גרושתו) ליטול כל דבר מהבית, הלכה ונטלה אותו ואף אמרה לו: "אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך" - עיון בדבריה מגלה הבנה מדהימה. מהתייחסות אל בן הזוג כאל חֵפֶץ, אובייקט שתפקידו לספק את צרכיי, אל יצירת מובחנות המאפשרת לי להיות חֲפֵצָה בך. כעת, אני בוחרת בך מתוך אמונה שאינך 'סַפָּק הצרכים' שלי, אלא אדם בפני עצמו. רק מתוך המרחק הזה אני יכולה באמת לרצות ולחפוץ בך, ולא לראות בך עוד חֵפֶץ השייך לעולמי. וכך, רק לאחר מסע ה"גירושין" הזה, רק לאחר הפרידה מערבוב השדות, מסימביוזה מלאה, ומעבר להפרדת שדות - למובחנות הכוללת הבנה והפנמה שלכל אחד מאיתנו יש "מרחב יופי" משלו, רק לאחר מכן התפלל עליהם ר' שמעון ונפקדו. כלומר, בזוגיות שיש בה מובחנות מיטיבה, יש בה מסוגלות לממש את הפוטנציאל וליצור פירות.

לפעמים, כדי להתקרב באמת, עלינו קודם כל להסכים להתרחק. להסכים 'להתגרש' מהציפייה שהאחר ימלא אותנו, ולגלות שבדיוק ברווח הזה שנוצר - בתוך 'מרחב היופי' שבין השדות - שוכן פוטנציאל ההתפתחות שלנו. כשאנחנו מפסיקות לראות בבן הזוג חֵפֶץ, אלא אדם שלם, אז נפתח פתח לגלות שאנחנו חֲפֵצות בו, אנחנו פותחות פתח ליצירה של חיים חדשים, של קשר חי שמניב פירות.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

השמש מתחילה לשקוע, ואת גם

בחוץ השמש מתחילה לדעוך; גם את מרגישה שאת מתחילה לשקוע. אבל הילדים? נכנסו בדיוק לשעה הכי תזזיתית שלהם, "שעת השינה" קוראים לה בשפות אחרות. דמדומי ערב הם רגעי קצה אוניברסליים. ההורים עייפים, הילדים גם. כל אחד מהצדדים מריח את השקט שאחרי הסערה, אבל בעוד ההורים כמהים לזמן השקט שלהם כשהבית מתרוקן מפעילות, הילדים מתנהגים כאילו הם מבועתים ממנו.

ילדים רגישים שנמצאים בעוררות גבוהה לאורך היום מצליחים לתחזק פעילות אינטנסיבית וריגושים תכופים שמרחיקים אותם מהדבר שאין לקרוא לו בשמו: הם עצמם. בשעות אחר הצהריים קל להתעלם מרגשות מודחקים, מחשבות מדאיגות או קולות פנימיים שקטים באמצעות שלל פעילויות: ספרי הקומיקס, משחק הכדור הקדחתני בחוץ, מפגש חברות, החלפת קלפים, לימוד למבחן... כל אלו מעסיקים את המוח ועוזרים לו לברוח מפני מה שקשה לשאת או לפגוש.

ואז מגיע הערב, והגוף שוכב במיטה, החדר חשוך, הידיים שקטות, הרגליים מקופלות בתנוחת מנוחה - אבל הלב דוהר קדימה, כי פתאום אין מה שישתיק את כל המילים שלא נאמרו או יטשטש את הרגשות שלא הורגשו. זהו רגע שבו המנוחה כופה על הילד הרגיש בדיוק את הדבר שהוא עבד קשה לברוח ממנו: פגישה עם עצמו.

הוא לא מצליח לווסת את העוררות הגבוהה שלו לעוררות נמוכה מספיק כדי להרפות ולישון. למעשה, הוא מבועת מהרגע שבו העוררות יורדת בהדרגה והוא מתחיל לצוף על ענן של הרהורי־חלום, כי להרפות זה מסוכן. הוא כל כך מבוהל מהסכנה האפשרית, שהעוררות ממשיכה לטפס, השרירים להתכווץ והגוף מתחיל לנוע.

ואז הוא קם כל רגע לשתות, מבקש לקרוא עד שהעיניים שלו שורפות מעייפות, נזכר שיש מבחן מחר, מפחד להיות לבד, מפריע לאחים שכבר כמעט נרדמים או מתחפר בספה בסלון או מבקש לישון במיטה שלך. ואת? כל כך מחכה לרגע שלך כבר, או לנקות את הבית כבר, או להשלים עבודה כבר, או כל 'כבר' אחר שלוקח אותך אליו. את רוצה להיות לבד, לפגוש את עצמך סוף סוף, להוריד הילוך... אבל בחדר הילדים נמצא מישהו שמתקשה לשאת את אותם דברים בדיוק. עוד על רגעי הקצה האלו, בשבוע הבא בעז"ה.

ליצירת קשר: 052-272-8488 | leah.rbach@gmail.com

התיקון

אברימי נוביק

שתיים עשרה ועשרה אפס אפס. קובו שבדיוק נתן ביס בסנדוויץ' הטונה שלו, אפילו לא הביט אל מסך הסלולרי שצלצל. בשעה הזו, יש רק אחד שמצלצל בקביעות.

"הגעתי לקובו, כן?", שאל הקול המוכר שלא המתין לתשובה. "זה שמעון מ'והערב נא', התלמוד תורה, כן? שוב צריך אותך".

"המזגן בכיתה ו', אה?".

"בדיוק. תעשה טובה תבוא".

"היום קשה", השיב קובו, "אולי אגיע אחרי הלימודים".

שיעול נשמע מעבר לקו. "לא, מה פתאום", אמר שמעון וכחכח, "אממם עדיף בבוקר. אולי מחר?".

"מחר זה מעולה".

למחרת בשעה עשר ורבע הוא כבר חצה את החצר שבמרכזה עץ פיקוס עתיק, וקולות תלמידים מהכיתות או מאחת מפינות החצר מחרישים את האוויר.

הוא נקש על דלת הכיתה.

"אוווו, תראו מי הגיע", אמר המחנך הרב לוי. "מה יהיה עם המזגן, קור זה לא קור".

קובו משך בכתפיו. כבר שבוע שעבר בדק. הכל עובד פיקס. המסננים נקיים, הגז מלא, הלוח תקין. "אני לא מוצא בעיה", הוא מצהיר. זה כבר מתחיל להיות מוזר.

"אולי בכל זאת, כדאי לעבור שוב על המסנן?", כמעט מתחנן הרב לוי.

"חבל לכם על הכסף, באמת", אומר קובו וחושב לעצמו איך הם אפילו לא מנסים לחשוב רגע על ההוצאות המיותרות שלהם. מזגן הוא דבר שגורם לאנשים רבים להזות. חם מדי, קר מדי, כן מרגישים, לא מרגישים. אבל כאן זה כבר קיצוני.

"אללה, שיהיה", הוא אומר וכמו באופן אוטומטי הוא מסתובב אל עבר התלמידים, ויש אחד שכבר מרים אצבע והוא כמעט עומד על הכיסא.

"מומו יכול לבוא?", שואל קובו את המחנך שמחווה בידו בביטול. "שיהיה". הוא אומר וחושך את שפתיו.

"תפוס פה את המברגה", מורה אליו. הילד כבקי ורגיל לוקח את המברגה, נעמד בזהירות מאחורי הסולם ומחזיק את הכלי בצורה זהירה. קובו עולה על הסולם ומרגיש בגבו את עיני כל התלמידים נגעצות בו. הוא חש לרגע כמו לוליין בקרקס. "מברגה", הוא אומר ומומו מושיט לו אותה בגאווה. "עכשיו קח את הרשת רגע", הוא מושיט לו והילד נראה כבר כמו אחד מהצוות שלו.

קובו נזכר בפעם הראשונה שבא לתקן את המזגן. "כבר שבוע", אמר הרב לוי, "המגזן לא מקרר, כאילו חם לו בעצמו". הוא עלה על הסולם, פירק את המכסה, בדק את מה שצריך, ניקה את המסננים, והקור חזר להופיע בכיתה. "היה קצת סתום", אמר, "עכשיו יהיה פרפקט". הוא התחיל לאסוף את כלי העבודה, כשאחד הילדים שהיה מרותק משום מה אל העבודה שלו, פשוט התחיל לעזור לו. "אפ אפ אפ, לא לגעת", הזהיר קובו ושאל את הילד לשמו.

"שלמה", ענה הילד.

"מומו?".

"שלמה, אבל אפשר מומו".

מאותו רגע, הגיע הכינוי החדש. איכשהו, הילד הזה הפך לעוזר האישי שלו במשימות התיקון, הפעם זו החמישית.

באופן מפתיע, אלו היו רגעי קסם שבהם שלמה היה מרוכז כולו במשימה. אף אחד בעולם לא קרא לו מומו. רק קובו, כששאל אותו בפעם הראשונה לשמו, והילד אמר 'שלמה', הדביק לו את הכינוי החדש.

עכשיו, הם כבר חברים ותיקים. "אתה אוהב מזגנים, אה?", הוא שואל אותו כשהוא יורד מהסולם.

"אוהב כלי עבודה בעיקר", משיב הילד.

"יאללה, בוא נפתח חברה, קובו ומומו מתקנים הכל בע"מ".

הכיתה כולה צוחקת, ומומו דווקא מרוצה.

❖ ❖ ❖

הוא עובר על יד המשרד, פונה לשמעון, המזכיר. "תגיד, מי מדווח על התקלות בכיתה ו'?".

"המחנך, למה?".

"כי כבר מזמן אין תקלות. לא יודע מה לא בסדר איתו".

"אתה רוצה שאפסיק להזמין?".

"לא, רק שואל". הוא מודיע שהתשלום רק על דמי בדיקה, מוציא קבלה ויוצא משם.

כשהוא בדרך אל הרכב, הוא שומע קול מאחוריו קורא בשמו. עוצר, מסתובב ומופתע. זה הרב לוי.

"אתה כבר יודע למה אני מזמין אותך?", שואל המחנך.

"לא, אבל אשמח באמת לדעת".

הרב לוי מספר לו בהתרגשות על שלומי. הילד שאיש לא הצליח מעולם להושיב אותו במקום. וכמה שניסו וכמה שהציעו לבדוק ולאבחן, משום מה כלום לא קרה. שלומי הפך לשם נרדף למופרע וחסר תקנה. איש לא ראה את הלב שלו. עד הפעם ההיא שבה התקלקל המזגן ושלומי עזר לו. מאותו יום, משהו קרה. שלומי ביקש לסייע פה ושם לאב הבית של התלמוד תורה, ופתאום, פתאום גם בשיעורים הוא היה אחר. ואז, הגיעה ההזמנה השנייה לתיקון, ומשם, הכל התגלגל.

"באת פעם אחת לתקן מזגן, אבל תיקנת משהו גדול בהרבה".

(הסיפור בהשראת הלב הענק והבלתי נשכח, נחמיה (חמי) בן החבר ר' שלום מאיר ארלנגר ז"ל, שדבריו מהדהדים: "קח זכוכית מגדלת, פטיש ומכוש, ותחצוב מהתלמידים שלך את אבני החן שמסתתרות בהם")

הלכות שבת עם משפחת

שבת שלום

86

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

בשורה התחתונה

מותר לעשות אוהל שאינו עומד מעצמו, אלא מתקיים רק באמצעות אדם המחזיק אותו בידיו. אוהל כזה נקרא "אוהל המוחזק בידי אדם".

מקור: שולחן ערוך ומשנה ברורה, סימן שט"ו

קרדיט: אמיר מויאל

משה גלזמן

חידת שחמט

הלבן כופה מט בשני מהלכים

מספר חידה: 1086

פתרון חידה: 1085

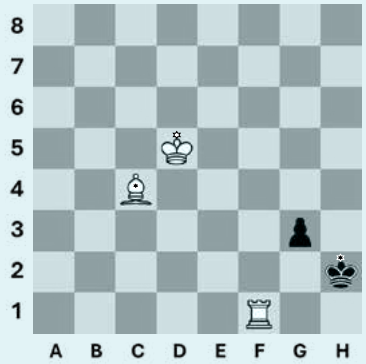

הלבן מונע מהשחור להכתיר מלכה ולהשיג יתרון מכריע

הבעיה המרכזית: המשבצת g1 ניתנת לאיום רק על ידי הצריח. אם השחור יכתיר מלכה, הצריח יכה אותה, המלך יכה בחזרה - תיקו. לכן על הלבן למנוע הכתרה משתלמת.

המהלך: צריח ל־f3!

המשך צפוי: השחור יקדם חייל ל־g2, והלבן ישחק רץ ל־f1.

השחור אינו יכול להכתיר מלכה ב־g1, משום שהצריח יאיים במט מ־h3. גם הכאת הרץ אינה מועילה - הצריח יכה בחזרה, והלבן יישאר עם יתרון מכריע. אם השחור יכתיר פרש: הצריח ילך ל־a3, הפרש לכוד, המלך ייסוג ל־h1, והצריח ירד ל־a2 - לכידה מובטחת.

תגובות נוספות:

- מלך ל־h3 - הלבן מקרב את המלך, החייל מרותק; השחור יפסיד.
- מלך ל־g2 - מלך לבן ל־e4, מגן ומתקרב; השחור יפסיד.
- שימו לב: ניסיון לשח חוזר עם צריח ל־f8 מוביל לתיקו בלבד, משום שהמלך השחור יברח דרך g3, אחר כך f2 ומשם ל־e3 וחוזר חלילה לפי פעולות הצריח.

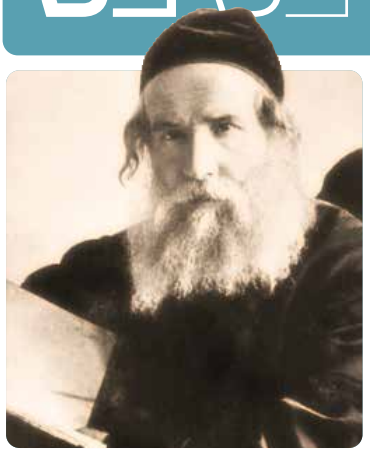

רבי יצחק פייגנבוים

ה'תקפ"ח, 1828 - כ"ד אייר ה'תרע"א, 22 במאי 1911

פיסים

רבי יצחק ב"ר ישראל איסר פייגנבוים היה מגדולי רבני פולין, ראב"ד ורשה במשך עשרות שנים.

נולד בשילעץ למשפחה המיוחסת לבעל ה"תוספות יום טוב". בצעירותו דבק בשיטת קוצק ולמד אצל הרבי ה"חידושי הרי"ם" מגור. לימים הפך לאחד מחסידיו המובהקים של הרבי בעל ה"אבני נזר" מסוכטשוב.

בשנת תרכ"ח מונה לדיין בוורשה על ידי רבי דב בר מייזלש, רב העיר. בהמשך נבחר פה אחד להנהיג את הקהילה כראב"ד העיר, תפקיד בו שימש כסמכות רוחנית עליונה לאחר שתפקיד הרב הראשי בוטל וכנציג המוסמך של היהדות מול שלטונות הצאר.

בביתו הקים ישיבה והרביץ תורה לתלמידים רבים. הוא ייסד וערך את הירחון התורני המפורסם "שערי תורה" וכן צירף מהגהותיו לספר "אורים ותומים". רוב כתביו אבדו בשואה, אך שרידיהם לוקטו בספר "יפה דעת".

בלט בחיבתו העזה ליישוב ארץ ישראל, רכש חלקות אדמה ברחובות והקפיד על שתיית יין מארץ הקודש בסעודות מצווה. פטירתו חתמה פרק מפואר בהיסטוריה של יהדות ורשה, והוא נטמן בבית העלמין בעיר בכבוד רב.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

סביל סולימאן

ארץ חמדה

בלב יפו העתיקה ניצב סביל סולימאן, פנינה אדריכלית משנת 1809. הסביל, רהט מים ציבורי מפואר, נבנה על ידי מושל העיר אבו נבוט ונקרא על שמו של סולימאן פאשה, שליט עכו. המבנה עוצב כקשת מרשימה המשלבת אבני שיש לבנות עם אבן גרניט ורודה, ומעוטר בעמודים, כותרות מגולפות וה"טורה" - חתימתו המלכותית של הסולטאן העות'מאני. הסביל הוקם כחלק מחזיתו הדרומית של מבנה אבן היסטורי ומרכזי בעיר המשמש את ערביי יפו כמסגד. האתר שהגישה אליו נוחה, משמש עדות מרתקת לחשיבותה של יפו כצומת דרכים עתיק, מזכרת לתקופה העות'מאנית, ומופת של אמנות שימושית.

צילום: Sasha1506. רישיון: CC–BY–SA–4.0

חזית בית הכנסת. צילום: Didivo67. רישיון: CC–BY–SA–4.0

בית הכנסת בסטרות'

תחת השמש

בית הכנסת בעיירה סטרות' (Struth) באלזס, כיום בצרפת, הוקם בשנת 1836 ומהווה מזכרת לחיי הקהילה היהודית האלזסית. חזיתו מעוצבת בסגנון נאו–קלאסי, ומעל שער הכניסה שלו חקוק הפסוק: "זה השער לה' צדיקים יבואו בו". פנים המבנה מרוהט בריהוט נאו–רומנסקי ייחודי מקורי משנת 1850, לצד פריטים היסטוריים כגון ספרי תורה, מעקה עזרת הנשים וכיסא של אליהו המשמש לבריתות. במאה ה–20 הוכר המבנה כאתר מורשת היסטורי ועבר שחזור קפדני. בשנת 1969 פסקו התפילות הסדירות במקום, אך שעריו מוסיפים להיפתח בימים הנוראים והמקום משמר את המורשת המפוארת של יהדות אלזס הכפרית.

צזיום כלוריד

הידעת?

צזיום כלוריד הוא מלח אנאורגני חסר צבע המהווה גשר מרתק בין פיזיקה גרעינית למחקר גנטי. בזכות משקלו הסגולי הגבוה, הוא משמש ככלי מרכזי להפרדת מקטעי DNA בתהליך סרכוז (צנטריפוגה). תחת מיקרוסקופ באור מקוטב, תכונת ה"שבירה הכפולה" שלו חושפת מפת צבעים מרהיבה המעידה על סידורו הפנימי המופתי בסריג קובי פשוט. החומר זכור היטב מאסון גויאניה ב–1987, כאשר אבקה רדיואקטיבית של צזיום–137 זהרה באור כחול מהפנט והובילה לחשיפה המונית וקטלנית עקב רשלנות. כיום, למרות סכנותיו, הוא משמש ברפואה גרעינית לאבחון וטיפול, וגבישיו ההיגרוסקופיים נחשבים למודל יסוד מרתק במדעי החומר ובחקר מבנה הגביש.

הצבעים מייצגים עובי כיוון וצפיפות. צילום: KarlGaff. רישיון: CC–BY–SA–4.0

אחוותא

לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה "עלון" לנוס שלנו
בווטסאפ: 072-371-4400
או למייל alon@achvat.co.il